

2-32 ΑΦΙΕΡΩΜΑ

- Το προσφυγικό δράμα. 23 εκατομμύρια άνθρωποι σ' ένα διαρκή αγώνα επιβίωσης.
- Διεθνής νομοθεσία ασύλου.
- Αρμένιοι: Το δράμα συνεχίζεται.
- Το κουρδικό πρόβλημα.
- Σομαλοί: Ομηροι της πείνας και της βίας. Το διπλό δράμα της Χαλιμά.
- Η τραγωδία της Ρουάντα.
- Καμπότζη και Βιετνάμ: Η μεγάλη έξοδος! Η ιστορία του Ναρίν.
- Παλαιστίνιοι: Χωρίς πατρίδα.
- Μειονότητα οι Θιβετιανοί στην ίδια τους τη χώρα.
- Ο παραλογισμός του εμφυλίου στην πρώην Γιουγκοσλαβία.
- Μικρασιατικός Ελληνισμός και Ελλάδα.
- Οι πολιτικοί πρόσφυγες του Ελληνικού Εμφυλίου.
- Κωνσταντινούπολη και Ιμβρος, Τένεδος.
- Κύπρος: 21 χρόνια μετ'ά...
- Οι Έλληνες στο μέσον των πολέμων του Κανκάσου.
- Χρονολόγιο της ποιντικής προσφυγιάς.
- Οι 8.000 πρόσφυγες στη σημερινή Ελλάδα.
- Μέτρα βοήθειας υπέρ των προσφύγων.
- Κέντρο Πολιτικών Προσφύγων Λαυρίου.
- Θύματα βασανιστηρίων.
- Το πρόβλημα των λαθρομεταναστών.
- Συνεχείς διώξεις των Ελλήνων στη Βόρεια Ηπειρο.

Φωτογραφία εξωφύλλου: Οι άμαχοι και κυρίως τα παιδιά είναι τα θύματα των διπλωματικών παιγνιδιών και του εμφύλιου πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβία. (φωτ. Ρόιτερ).

Υπεύθυνος «Επτά Ημερών»:
ΒΗΣ. ΣΤΑΥΡΑΚΑΣ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Το προσφυγικό δράμα

23 εκατομμύρια άνθρωποι σ' ένα διαρκή αγώνα επιβίωσης

Ξηρασία στο Μαλί. Το τεράστιο αυτό πρόβλημα επιδεινώνει τις δύσκολες συνθήκες διαβίωσης των αφρικανικών λαών, εξαναγκάζοντας σε μετακινήσεις σημαντικούς τους πληθυσμούς.

ΤΟ 1994 μέσα σε τέσσερις ημέρες, πάνω από ένα εκατομμύριο πρόσφυγες από τη Ρουάντα πέρασαν τα σύνορα του Ζαΐρ, κοντά στην πόλη Γκόμα. Ήταν η μεγαλύτερη έξοδος προσφύγων στα σύγχρονα χρονικά και το βάρος κλήθηκε να σηκώσει μια άλλη φτωχή χώρα, ανέτοιμη να τους δεχτεί, λόγω ελλείψεως υποδομών υγιεινής, εγκαταστάσεων, κ.α. Σε συνθήκες ανείπωτης φρίκης, χωρίς νερό και τροφή, χτυπημένοι από χολέρα και δυσεντερία, χιλιάδες άνθρωποι πέθαιναν μπροστά στις κάμερες των τηλεοπτικών συνεργείων όλου του κόσμου που έσπευσαν να καλύψουν το γεγονός. Χιλιόμετρα μακριά, αυτή τη φορά στην Ευρώπη, 3,7 εκ. κάτοικοι της πρώην Γιουγκοσλαβίας, εγκατέλειψαν τα σπίτια τους, θύματα ενός παράλογου πολέμου που έχει στο στόχαστρό του τον άμαχο πληθυσμό.

Ασύλληπτο είναι για τους πολίτες των ανεπτυγμένων χωρών το δράμα που βιώνουν ή μοιράζονται εκατομμύρια κάτοικοι των υπανάπτυκτων περιοχών. Αυτήν τη στιγμή υπάρ-

χουν στον κόσμο, 23 εκ. πρόσφυγες. Πάνω από το 80% είναι γυναικόπαιδα, στοιβαγμένα σε στρατόπεδα και πρόχειρους καταυλισμούς γειτονικών χωρών. Είναι γεγονός. Το φορτίο της προσφυγιάς το σηκώνουν κυρίως οι φτωχές χώρες που βρίσκονται δίπλα στις εστίες συγκρούσεων, τόσο στην Αφρική όσο και στις άλλες ηπείρους.

Στις σελίδες που ακολουθούν οι «Επτά Ημέρες» παρουσιάζουν τα προβλήματα των προσφύγων και τα μέτρα αρωγής που λαμβάνουν ο ΟΗΕ και άλλοι διεθνείς οργανισμοί. Σημειώνουμε όμως ότι τεράστια προβλήματα αντιμετωπίζουν και άλλες ομάδες ανθρώπων που δεν περιλαμβάνονται στην κατηγορία αυτή, αλλά χρησιμοποιούν της μέριμνας της Διεθνούς Κοινότητας, που στην περίπτωσή τους είναι από περιορισμένη έως ανύπαρκτη. Πρόκειται για τα 26 εκ. εκτοπισμένων μέσα στα όρια της ίδιας της χώρας τους και τους αναρίθμητους πληθυσμούς που αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις εστίες τους, λόγω φτώχειας, ξηρασίας, φυσικών καταστροφών, κ.α.

Επιμέλεια αφιερώματος:
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΡΑΪΟΥ

Χορηγός:

Κ Α Π Ν Ι Κ Η
Α. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ Α.Ε.

ΤΟ 1947, δύο χρόνια μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών που εκλήθη να πάρει τη σκυτάλη από την Κοινωνία των Εθνών, είχε να παλέψει με τη γιγαντιαία πρόκληση της αποκατάστασης των 21 εκατομμυρίων προσφύγων και εκτοπισμένων που βρίσκονταν διασκορπισμένοι ανά την Ευρώπη -θύματα διώξεων, απελάσεων, αιχμαλωσιών ή οικειοθελούς φυγής από τόπους όπου η παραμονή τους θα συνεπαγόταν λιμοκτονία ή εξόντωση.

Η εποχή ήταν βέβαια πολύ διαφορετική από τη σημερινή. Η μεταπολεμική ομαλοποίηση στις χώρες προέλευσης, αλλά και η δραστηριότητα της ανασυγκρότησης, επέτρεψε την επιστροφή των περισσότερων προσφύγων ή, σε κάποιες περιπτώσεις, ακόμη και την εγκατάστασή

Πρόσφυγας είναι:

Σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση της Γενεύης (1951) και το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης (1967) πρόσφυγας είναι «κάθε πρόσωπο που λόγω δικαιολογημένου φόβου δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ορισμένη κοινωνική ομάδα, βρίσκεται έξω από τη χώρα υπηκοότητάς του, και δεν μπορεί ή, εξαιτίας αυτού του φόβου, δε θέλει να προσφύγει στην προστασία της χώρας αυτής».

τους στις χώρες που είχαν καταφύγει. Και οι μεταπολεμικές συνθήκες υπήρξαν για μεγάλο διάστημα τέτοιες ώστε η τύχη των προσφύγων να μην αποτελεί μείζον πρόβλημα για τον πλανήτη: είναι ενδεικτικό ότι το 1970 ο συνολικός αριθμός των προσφύγων ανά τον κόσμο εκτιμάτο σε περίπου 2,5 εκατομμύρια άτομα. Ενας αριθμός περιορισμένος, αντιμετώπιμος από τις διεθνείς οργανώσεις, απορροφήσιμος από τις ανεπτυγμένες χώρες, έστω και αν σε ορισμένες περιπτώσεις αντιμετώπιζονταν βραχυπρόθεσμες δυσχέρειες.

Εκρηξη

Η κατάσταση αυτή άλλαξε τόσο, ώστε ο αριθμός των προσφύγων να υπερβαίνει σήμερα κατά πολύ, σε όλο βέβαια τον κόσμο, το μεταπολεμικό δράμα του 1947. Οι υπηρεσίες του ΟΗΕ μιλούν για 23-24 εκατομμύρια ανά τον Κόσμο, όταν μόλις πριν ένα χρόνο, το 1993, οι πρόσφυγες δεν ξεπερνούσαν τα δεκαοκτώ εκατομμύρια και πριν δέκα χρόνια, το 1983, τα έντεκα. Κοντά σ' αυτά τα 23-24 εκατομμύρια προσφύγων, ο ΟΗΕ κάνει λόγο για περισσότερους από 26 εκατομμύρια εκτοπισμένους, για ανθρώπους που, αν και συχνότατα μέσα στα όρια των πατρίδων τους, έχουν διωχθεί από τις εστίες και τις όποιες περιουσίες τους.

Για να αντιληφθεί κανείς τη σημερινή έκταση του προβλήματος αρκεί να θυμηθεί ότι μέσα στο 1994 η ανθρωπότητα έζησε ό,τι θεωρήθηκε η μεγαλύτερη έξοδος προσφύγων στα

Σομαλή πρόσφυγας στην Αιθιοπία: «Οι άνδρες είναι ελεύθεροι να μετακινούνται. Εάν υπάρξει κάποιο πρόβλημα μέσα στο στρατόπεδο μπορούν να τρέξουν. Εμείς οι γυναίκες περπατάμε μαζί με τα παιδιά. Δεν μπορούμε να μετακινηθούμε, να τρέξουμε».

σύγχρονα χρονικά: οι -κατά την επικρέστηρη εκτίμηση- εκατοντάδες χιλιάδες που εγκατέλειψαν μέσα σε μία ημέρα τη Ρουάντα διαβαίνοντας τη μεθόριο προς το Ζαΐρ ήταν τα πρόσωπα ενός δράματος ασύλληπτου για την αντίληψη και τα δεδομένα των πολιτών των ανεπτυγμένων χωρών, που κατά μεγάλο ποσοστό δεν είχαν αντιληφθεί και ίσως ακόμη δεν θέλουν να αντιληφθούν το μέγεθος του χάσματος μεταξύ του

βιομηχανικού κόσμου και των λεγόμενων «υπό ανάπτυξη» περιοχών.

Αν το δράμα στη Ρουάντα, όπως προηγουμένως στη Σομαλία, αφύπνισε κάποιες συνειδήσεις, είναι πάντως δεδομένο -και άλλωστε δεν ξενίζει- ότι η ευαισθησία των ανεπτυγμένων απέναντι στα προσφυγικά κύματα του σήμερα προσδιορίζεται και περιορίζεται από τον πρωταρχικό σκοπό να διατηρήσουν την ευημερία τους. Η διόγκωση του αριθμού των

προσφύγων, διαπιστώνει ο ΟΗΕ, πιέζει το όποιο σύστημα προστασίας είχε μέχρι πρόσφατα γίνει αποδεκτό, ακόμη και αν αυτό συνδεόταν με βασικές πολιτικές επιδιώξεις των χωρών που το είχαν θεσπίσει.

Το νέο «Τείχος»

Με την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού, το πρώτο παράδειγμα **Συνέχεια στην 4η σελίδα**

Έντονο προσφυγικό πρόβλημα δημιουργήθηκε στην Κεντρική Αμερική, στις προηγούμενες δεκαετίες. Πρόσφυγες από τη Νικαράγουα σε στρατόπεδο της Ονδούρας, το 1986 (πάνω). Πρόσφυγες από τη Γουατεμάλα σε στρατόπεδο του Μεξικού, το 1984 (κάτω).

Συνέχεια από την 3η σελίδα

αυτής της τάσης κατεγράφη ασφαλώς στη Γερμανία, στη χώρα που είχε αναγάγει την υποδοχή των προσφύγων σε συνταγματική αρχή και για λόγους ιστορικών τύψεων, αλλά κυρίως για λόγους προβολής δημοκρατικού προσώπου προς τους υπό τον κομμουνισμό «χειμαζομένους», αδελφούς και μη. Ο όγκος των προσφύγων, ιδίως των οικονομικών, ώθησε τη Γερμανία να εισαγάγει νομοθετικούς περιορισμούς τέτοιας έκτασης, ώστε στην πλειοψηφία των περιπτώσεων οι αιτούμενοι χορήγηση ασύλου να μην έχουν καν τη χρονική και διαδικαστική ευχέρεια να αποδείξουν ότι όντως διώκονται και χρειάζονται προστασία.

Ανάλογη εξέλιξη κατεγράφη και στις Ηνωμένες Πολιτείες. Μετά την απειλή ακόμη και ναυτικού αποκλεισμού της Αϊτής για να εμποδισθεί το κύμα των προσφύγων με τα πλοιάρια και τις σχεδίες, η Ουάσινγκτον έφθασε φέτος το καλοκαίρι να ανατρέψει την πάγια αρχή της να υποδέχεται τους πρόσφυγες από την Κούβα. Οι αντιδράσεις στη Φλόριντα και άλλες περιοχές υποδοχής πέτυχαν τη μεταβολή μιας πολιτικής δεκαετιών, που ήταν ριζωμένη σε ισχυρότατες πολιτικές επιδιώξεις αλλά και, όπως καυστικά έγραψαν Αμερικανοί αρθρογράφοι, σε έντονα ψυχολογικά απωθημένα.

Οι ειδικοί του ΟΗΕ, που καταγράφουν τα σχετικά φαινόμενα σε διάρκεια χρόνου, συμφωνούν εν προκειμένω με τους δημοσιογραφικούς α-

ναλυτές ότι η επιδείνωση της υποδοχής των προσφύγων αποτελεί πάγια τάση, ακόμη και όταν δεν δικαιολογείται από τους αριθμούς. Η αντίδραση των πολιτών κάποιας ανεπτυγμένης χώρας στις πληροφορίες ότι η επικράτειά τους απειλείται από κύμα προσφύγων υπερβαίνει σε ένταση την πραγματική διάσταση του προβλήματος, με αποτέλεσμα να εκτρέφονται ξενοφοβικές τάσεις και να ενισχύεται ο λόγος των εξτρεμιστικών ακροδεξιών παρατάξεων, ακόμη και να καταγράφονται επιθέσεις εναντίον αλλοδαπών. Αν η Γερμανία είναι τυπικό παράδειγμα της τελευταίας περίπτωσης, μπορεί να υπενθυμίσει ακόμη κανείς τον Λεπέν στη Γαλλία, την πρόσφατη άνοδο της ακροδεξιότητας στο Βέλγιο, αλλά και την επιτυχία του Αυστριακού ακροδεξιού Χάιντερ να αναγάγει το 1992 τη μετανάστευση από την Ανατολική Ευρώπη σε βασικό πρόβλημα της χώρας, παρότι τα οικονομικά μεγέθη έδειχναν ότι το φαινόμενο δεν είχε προσλάβει διάσταση απειλής για την Αυστρία.

Το φαινόμενο είναι ενδιαφέρον όσο και επικίνδυνο. Το πρόβλημα των προσφύγων είναι ασφαλώς υπαρκτό-η πολιτική εκμετάλλευσή του όμως και η δύναμη που αποκομίζουν χάρη σ' αυτήν οι ακροδεξιές παρατάξεις φοβίζει τον παραδοσιακό πολιτικό κόσμο, τόσο ώστε σπεύδει να «σώσει τις εντυπώσεις» εισάγοντας ίδια πρωτοβουλία περιορισμούς στο προσφυγικό άσυλο, κάτι που αποτελεί σε ένα βαθμό αποδοχή της εξτρεμιστι-

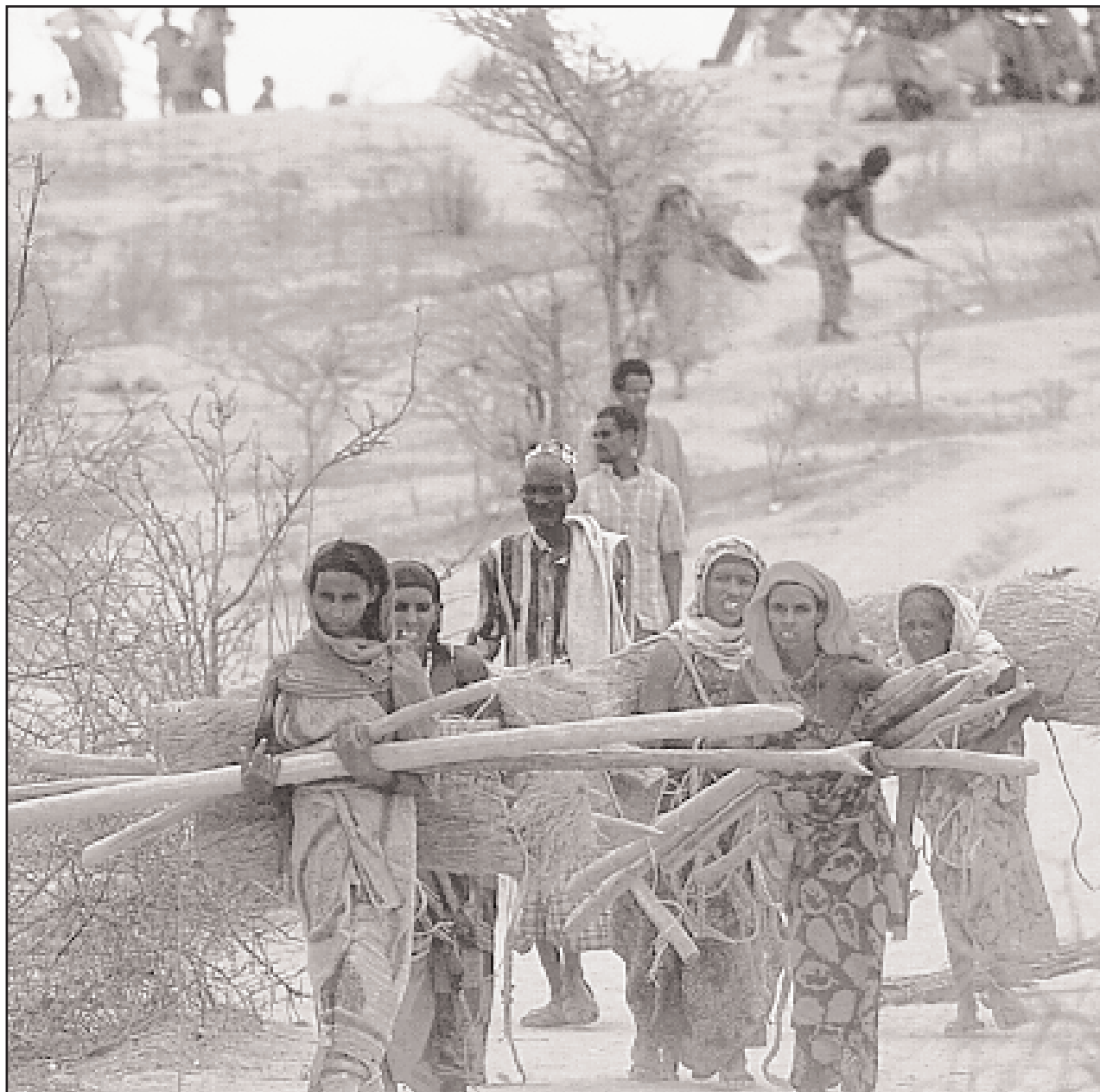

κής λογικής. Η προσφυγική έκρηξη στον πλανήτη λειτουργεί εμμέσως ως αφορμή να ανατραπούν θεμελιώδεις παραδοχές των δυτικών δημοκρατιών...

Αντιμετώπιση «επί τόπου»

Ο ΟΗΕ αλλά και οι υπόλοιπες ανθρωπιστικές υπηρεσίες συνειδητοποιούν ότι η αντίδραση αυτή δεν είναι εύκολο να καμφθεί. Τονίζουν έτσι ότι η προσοχή της διεθνούς κοινότητας πρέπει να εστιασθεί στην επέμβαση και την παροχή βοήθειας «επί τόπου», στις περιοχές δηλαδή όπου αναφέρεται φυγή πληθυσμών, με στόχο την περιστολή του προσφυγικού κύματος· μια τέτοια επέμβαση σε άλλες περιπτώσεις σημαίνει παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας (όπως σε περιοχές που μαστίζονται από ξηρασία ή παντελή έλλειψη τροφίμων), ενώ σε άλλες εντοπίζεται μάλλον σε πολιτική παρέμβαση, όπως όταν αιτία των μετακινήσεων του πληθυσμού είναι οι διώξεις ενός αυταρχικού καθεστώτος (η στρατιωτική δικτατορία της Αιθίης υπήρξε τυπική τέτοια περίπτωση).

Δεν χρειάζεται ιδιαίτερη σκέψη για να αντιληφθεί κανείς πόσο δυσχερές είναι να περάσει από τα λόγια στην πράξη για την εφαρμογή αυτής της αρχής. Η ίδια η ποικιλία των προσφυγικών κυμάτων αρκεί για να υποδείξει τις δυσχέρειες: στον απόηχο του πολέμου του Περσικού υπολογίζεται ότι περισσότεροι από 1,8 εκατομμύριο Ιρακινοί Κούρδοι εγκατέλειψαν τις εστίες τους για να καταφύγουν στη μεθόριο με την Τουρκία ή στο ιρανικό έδαφος· η Κένυα δέχθηκε το βάρος περισσότερων από 400.000 προσφύγων που προσπαθούσαν να γλιτώσουν από την αναρχία στη Σομαλία, τον εμφύλιο πόλεμο στο Σουδάν ή την ανασφάλεια και την πείνα της νότιας Αιθιοπίας. Από το Μιανμάρ τουλάχιστον 500.000 μουσουλμάνοι αναζήτησαν καταφύγιο στο Μπανγκλαντές, μια χώρα που η πε-

Πρόσφυγες από την Αιθιοπία μεταφέρουν ό,τι βρίσκουν για να φτιάξουν την καλύβα τους σε καταυλισμό της Κένυας.

νία της εκμηδενίζει τη δυνατότητα της να θρέψει (και) πρόσφυγες.

Ακόμη και στην Ευρώπη οι λεγόμενοι «οικονομικοί πρόσφυγες» από την Ανατολική Ευρώπη υπήρξαν μικρότερο πρόβλημα από το 1,2 εκα-

τομμύριο κατοίκων της πρώην Γιουγκοσλαβίας που εγκατέλειψαν τις κατοικίες τους λόγω του πολέμου και κατέφυγαν στη Σερβία, το Μαυροβούνιο, την Κροατία, τη Σλοβενία ή και στα Σκόπια.

Για να αντιμετωπίσει κανείς τέτοια φαινόμενα «επί τόπου», έστω περιορίζοντας την έκταση μετακίνησης των πληθυσμών, θα πρέπει αφενός να υπερβεί τα προσκόμματα που πα-

Συνέχεια στην 6η σελίδα

ΚΑΙ ΜΟΝΟ από τη φύση τους, οι πρόσφυγες είναι φυσικό να μην προσδοκούν την προστασία της χώρας τους, ούτε –συνήθως– κάποιου άλλου κράτους. Από την άποψη αυτή ήταν εύλογο να επιδιωχθεί η προστασία τους από υπερεθνικούς οργανισμούς.

Η αφετηρία της τάσης αυτής τοποθετείται στην Κοινωνία των Εθνών, η οποία μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο εκλήθη να λάβει μέτρα για την προστασία των προσφύγων που προκάλεσε η επανάσταση των μπολσεβίκων στη Ρωσία, αλλά και η κατάρρευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Ως πρόσφυγες αντιμετωπίστηκαν εκείνοι που αντιμετώπιζαν κίνδυνο σε περίπτωση επιστροφής στην πατρίδα τους, και το πρώτο συγκεκριμένο μέτρο ελήφθη το 1921, όταν η Κοινωνία των Εθνών δημιούργησε την Υπατη Αρμοστεία για τους Ρώσους πρόσφυγες.

Με την πρόοδο των ετών η Κοινωνία των Εθνών ανέλαβε την

Διεθνής νομοθεσία ασύλου

προστασία και άλλων προσφύγων – Ασουριών, Τούρκων, Ελλήνων, αλλά και Εβραίων από την Αυστρία και τη Γερμανία. Και μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών πλέον συγκρότησε τον Διεθνή Οργανισμό Προσφύγων (IRO) που εκλήθη να αντιμετωπίσει τα 21 εκατομμύρια ατόμων που βρέθηκαν διασκορπισμένα ανά την Ευρώπη, σε χώρες που δεν ήταν οι πατρίδες τους.

Ο αρχικός προορισμός του IRO ήταν ο επαναπατρισμός των προσφύγων. Οι μεταπολεμικές πολιτικές εξελίξεις όμως και η διαίρεση του κόσμου δημιούργησαν ζήτημα χιλιάδων ατόμων που επικαλούνταν σοβαρούς λόγους που εμπόδιζαν την επιστροφή τους στην πατρίδα τους.

Το 1951, όταν πλέον η προστασία των προσφύγων είχε εμπεδωθεί ως ανθρωπιστική αρχή, ο IRO

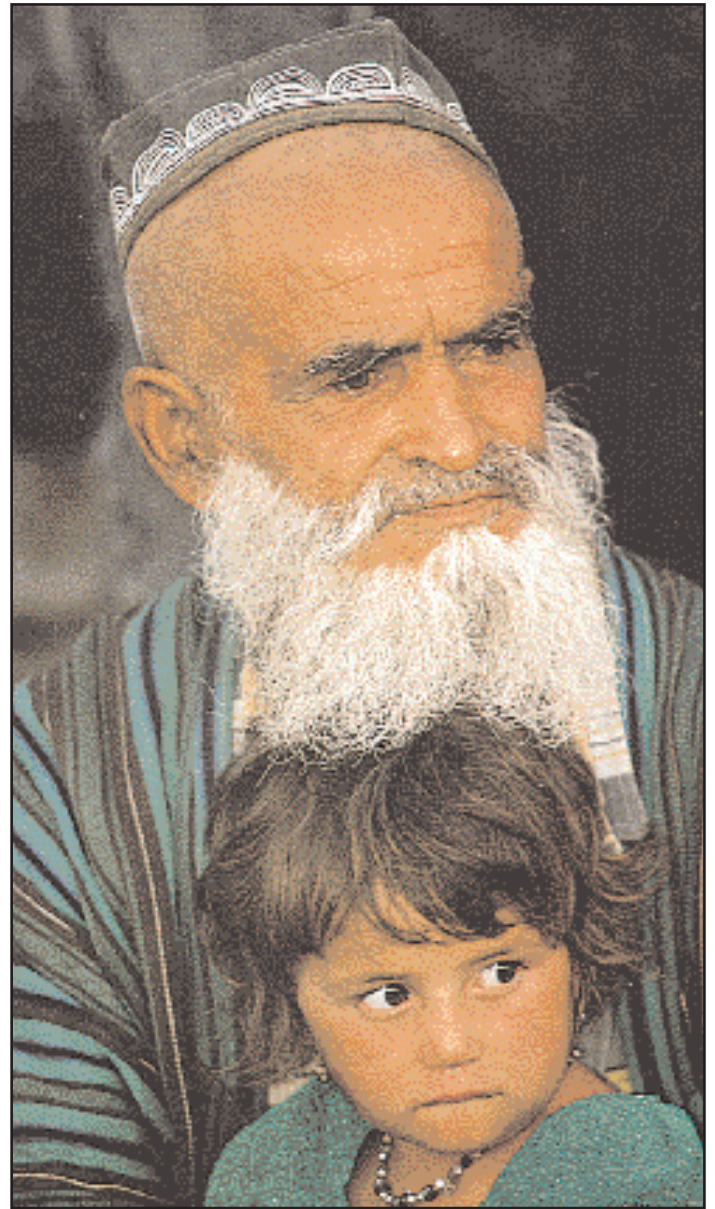
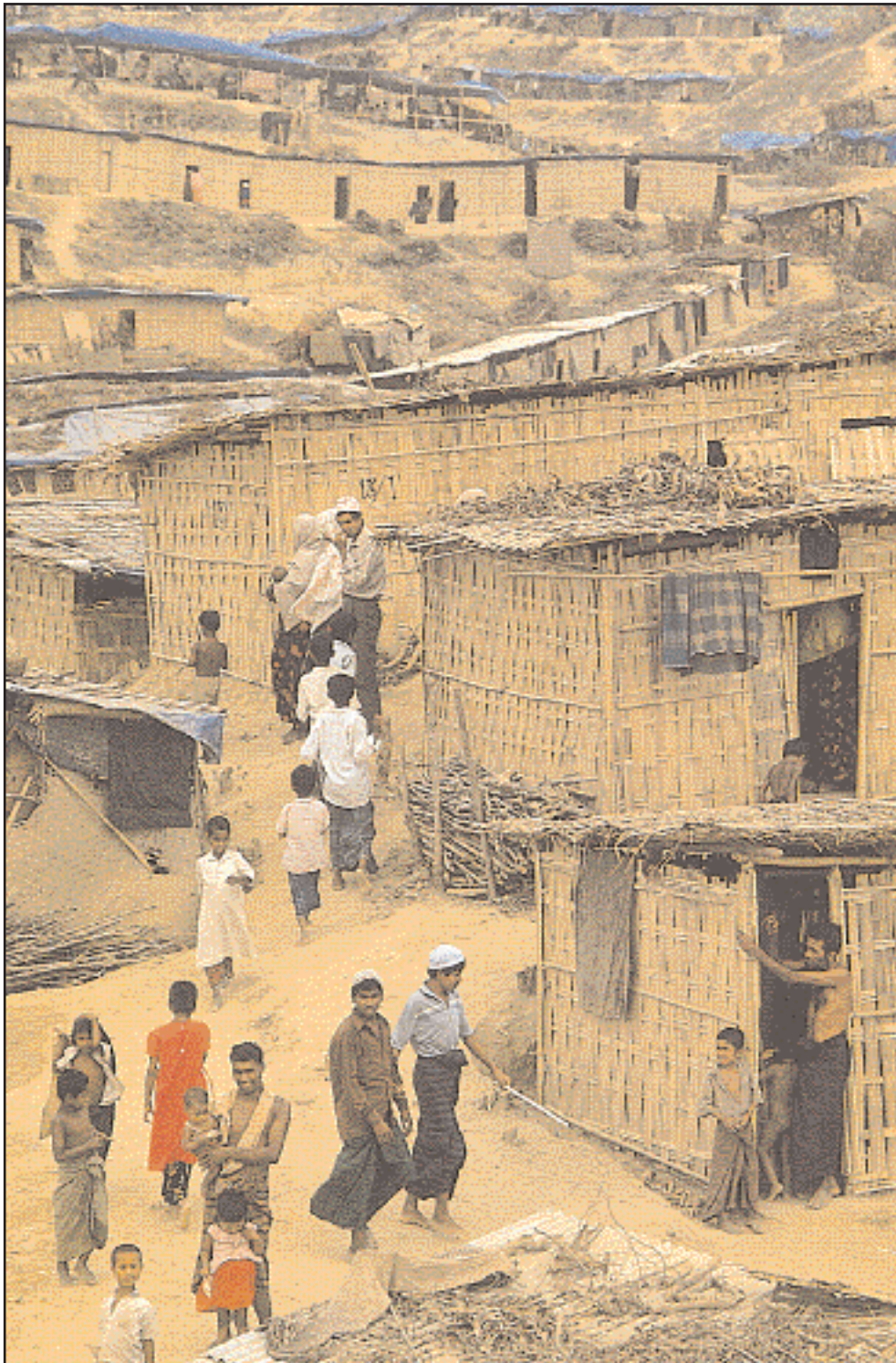
αντικαταστάθηκε από την Υπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες (με απόφαση της γενικής συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών το Δεκέμβριο του 1950) και, παράλληλα, καταρτίστηκε η Διεθνής Σύμβαση για την Κατάσταση των Προσφύγων, ιστορική και για τη νομική δεσμευτική φύση της αλλά και για το γεγονός ότι αναγνώρισε ως αρχή πως ουδείς μπορεί να υποχρεωθεί, παρά τη θέλησή του, να επιστρέψει σε μια επικράτεια όπου μπορεί να εκτεθεί σε παράνομες διώξεις.

Η Σύμβαση απέβλεπε στην προστασία προσφύγων που είχαν εγκαταλείψει τις πατρίδες τους πριν από το 1951. Τα χρόνια που ακολούθησαν έδειξαν ότι το προσφυγικό ζήτημα δεν ήταν περιορισμένο στα χρόνια του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου και του απόηχου του, το συγκεκριμένο όμως χρονικό όριο που έθετε η Σύμβαση δεν καταργή-

θηκε παρά μόνο το 1967 με σχετικό Πρωτόκολλο· μ' αυτό η Σύμβαση έγινε πραγματικά γενικής εφαρμογής και μέχρι το 1993 την είχαν υπογράψει 111 κράτη.

Οι αρχές της Σύμβασης συνέβαλαν αποφασιστικά στην προώθηση ιδιαίτερων περιφερειακών πρωτοβουλιών, όπως στη Σύμβαση του 1969 για το ζήτημα των προσφύγων στην Αφρική ή και στη Δήλωση της Καρθαγένης του 1984 για τους πρόσφυγες στην Κεντρική Αμερική, που πάντως δεν προσέλαβε μορφή νομικά δεσμευτική αλλά αποτέλεσε απλώς επισημοποίηση αρχών και κατευθύνσεων.

Όπως βέβαια δείχνουν τα παραδείγματα της Ρουάντας, της Σομαλίας, της Βοσνίας, της Κούβας, της Αιθίης και πολλά άλλα, οι κατευθύνσεις και τα επίσημα κείμενα δεν σημαίνουν και αυτόματη υπέρβαση των δυσχερειών· ούτε καν εκδήλωση στην πράξη των δηλώσεων που διακηρύσσονται στα συμβατικά κείμενα.

Υπάρχουν λογιών στρατόπεδα προσφύγων. Ορισμένα αποτελούνται από σκηνές, άλλα από καλύβες καμωμένες από ξύλα, καλάμια, καναβάτσο ή κομμάτια από πλαστικό. Στη φωτογραφία, το στρατόπεδο Ντομντούμια στο Μπαγκλαντές στεγάζει πρόσφυγες από το Μιανμάρ (αριστερά). Μία από τις μεγαλύτερες συγκρούσεις στο έδαφος της πρώην ΕΣΣΔ, ήταν εκείνη που ξέσπασε το 1992 στο Τατζικιστάν. Εκτοτε, τα πράγματα βελτιώθηκαν. Ο εικονιζόμενος γέροντας από το Τατζικιστάν με την εγγονή του, ήταν πρόσφυγες στο Αφγανιστάν. Τώρα επέστρεψαν (πάνω). Οικογένεια Ιρακινών προσφύγων φεύγουν κυνηγημένοι στο Ιράν (κάτω).

Συνέχεια από την 5η σελίδα

ρεμβάλλουν οι κατά τόπους κυβερνήσεις και αρχές, αλλά και να αναλώσει τεράστιους πόρους. Ακόμη δυσχερέστερο αποδεικνύεται το εγχείρημα στην περίπτωση των καθαρών οικονομικών προσφύγων, εκείνων δηλαδή που εγκαταλείπουν τις εστίες τους λόγω της πείνας.

Εκεί η μακροπρόθεσμη αντιμετώπιση του θέματος μπορεί να είναι αποτελεσματική μόνο με παρεμβάσεις που θα δρομολογήσουν στοιχειώδη ανάπτυξη στις πληττόμενες από την πείνα περιοχές· κάτι που απαιτεί διάθεση σημαντικότερων κεφαλαίων από την πλευρά των ανεπτυγμένων χωρών, αλλά και εγγίζει τον πυρήνα όχι απλώς των οικονομικών προσφυγικών κυμάτων, αλλά της όλης ανισότητας Βορρά - Νότου.

Την ώρα που οι ανεπτυγμένες χώρες κλείνουν τα σύνορά τους προ μερικών δεκάδων χιλιάδων προσφύγων, δεν αναμένει κανείς να διαθέσουν για την ανάπτυξη των φτωχότερων του πλανήτη ποσά ικανά να περιορίσουν τη δική τους ευημερία...

Αρμένιοι πρόσφυγες από το Ναγκόρνο Καραμπάχ περιμένουν το ελικόπτερο που θα τους μεταφέρει μακριά από τον πόλεμο.

Οι ένοπλες συγκρούσεις για το Ναγκόρνο Καραμπάχ, την περιοχή αυτή που βρίσκεται στο έδαφος του Αζερμπαϊτζάν και κατοικείται κυρίως από Αρμένιους, έχει προκαλέσει τη μεγαλύτερη αιμορραγία προσφύγων στην πρώην Σοβιετική Ένωση. Μέχρι τον Ιούνιο του 1993, 200.000 Αζέροι είχαν φύγει από την Αρμενία στο Αζερμπαϊτζάν ενώ 300.000 περίπου Αρμένιοι μετακινήθηκαν προς την αντίθετη κατεύθυνση.

Σήμερα, οι Αρμένιοι κρατούν υπό τον έλεγχό τους το Ναγκόρνο Καραμπάχ και επιπλέον μια λωρίδα στο έδαφος του Αζερμπαϊτζάν που συνδέει τον θύλακα με τη Δημοκρατία της Αρμενίας. Ωστόσο, το πρόβλημα των προσφύγων στη Δημοκρατία της Αρμενίας, που η οικονομία της έχει υψώσει τις σοβαρές συνέπειες ενός καταστροφικού σεισμού και του εμπόργκο από τη γειτονική της χώρα, είναι πολύ δύσκολο να αντιμετωπιστεί. Παραθέτουμε μια σύντομη παρουσίαση του προβλήματος και των ιστορικών του καταβολών, από ανακοίνωση Τύπου της Αρμενικής Πρεσβείας στην Αθήνα.

Τον Φεβρουάριο του 1988 οι διωγμοί κατά των Αρμενίων στο Σουμγκάιτ του Αζερμπαϊτζάν πήραν διαστάσεις πογκρόμ και έγιναν ορόσημο μεταβολής της έως τότε συγκαλυμμένης πολιτικής για εκδίωξη των Αρμενίων, σε ανοιχτή εκστρατεία εκτοπισμού, που συνεχίστηκε στο Κιρβαμπάντ και στο Μπακού. Αργότερα, η ίδια εκτρα-

Αρμένιοι: Το δράμα συνεχίζεται

Οι συγκρούσεις για το Ναγκόρνο Καραμπάχ δημιούργησαν το μεγαλύτερο κύμα προσφύγων στην πρώην ΕΣΣΔ. 425.000 Αρμένιοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους στο Αζερμπαϊτζάν και στο Ναγκόρνο Καραμπάχ. Αντιστοίχως 200.000 Αζέροι εγκατέλειψαν την Αρμενία ενώ άλλοι τόσοι εξαναγκάστηκαν σε εσωτερική μετακίνηση στο ίδιο το Αζερμπαϊτζάν.

την εκστρατεία διωγμών εφαρμόστηκε και στο Ναγκόρνο-Καραμπάχ. Με αποτέλεσμα πάνω από 425.000 Αρμένιοι να αναγκαστούν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους στο Αζερμπαϊτζάν και στο Ναγκόρνο Καραμπάχ· από αυτούς γύρω στις 300.000 κατέφυγαν

στη Δημοκρατία της Αρμενίας.

Ακόμη και πριν από το 1988, το Αζερμπαϊτζάν ακολουθούσε πολιτική εκδίωξης των Αρμενίων. Σ' όλη τη διάρκεια αυτού του αιώνα, οι Αρμένιοι του Αζερμπαϊτζάν υπέστησαν από διάφορα καθεστώτα σφαγές, εκτοπι-

σμούς, πολιτικές διώξεις, οικονομικές και κοινωνικές διακρίσεις -πριν από το 1988, συνολικά 100.000 Αρμένιοι σκοτώθηκαν και 500.000 υποχρεώθηκαν να φύγουν από τη χώρα. Επιπλέον, όπως είναι γνωστό, πάνω από 1,5 εκατομμύριο Αρμένιοι σφαγιάστηκαν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία κατά τη Γενοκτονία του 1915 και οι επιζήσαντες σκόρπισαν σε όλο τον κόσμο. Ετσι, η σημερινή κρίση προσφύγων στη Δημοκρατία της Αρμενίας έχει ρίζες στην ιστορία των αντιαρμενικών διωγμών στο Αζερμπαϊτζάν και στην Τουρκία.

Η κατεστραμμένη οικονομία της Δημοκρατίας της Αρμενίας φέρει τώρα το φορτίο συνολικά 418.000 προσφύγων και εσωτερικά μετατοπισμένων ανθρώπων, που αποτελούν το 12% του πληθυσμού.

Η κακή κατάσταση της οικονομίας οφείλεται σε δύο λόγους: πρώτον, στον ενεργειακό και επικοινωνιακό αποκλεισμό που έχει επιβάλει το Αζερμπαϊτζάν και δεύτερον στο μεγάλο σεισμό του '88 που άφησε 700.000 άστεγους και κατέστρεψε το μεγάλο μέρος του βιομηχανικού και αγροτικού δυναμικού της χώρας. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες, οι πρόσφυγες αντιμετωπίζουν επείγοντα προβλήματα στέγασης, απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας. Πρόσθετο επιβαρυντικό στοιχείο είναι το γεγονός ότι μεγάλο μέρος των προσφύγων είναι ανήλικα παιδιά και ηλικιωμένοι.

Μόσχα, 14-6-1994. Κούρδοι πρόσφυγες από το Ιράκ έξω από τα γραφεία του ΟΗΕ στη Μόσχα, σε απεργία πείνας με αίτημα τη χορήγηση βίζας για κάποια δυτικοευρωπαϊκή χώρα. Η φωτογραφία είναι από την 16η μέρα της απεργίας τους κατά την οποία δήλωναν αποφασισμένοι να συνεχίσουν μέχρι θανάτου, σε περίπτωση άρνησης. (Φωτ.: Ρόιτερ)

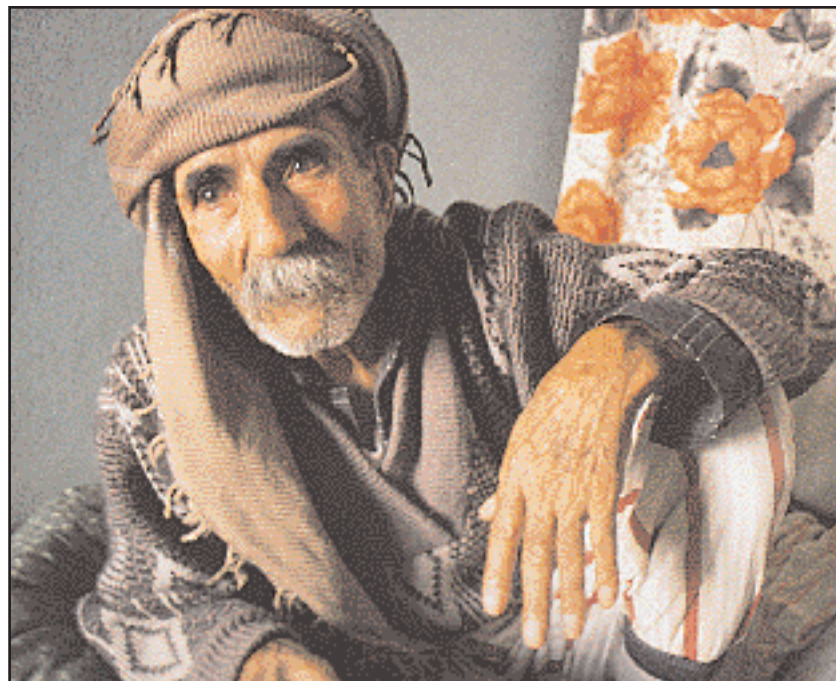
Του **Ζιουμπέρ Αϊντάρ**

Προέδρου του Εκτελεστικού Συμβουλίου του Εξόριστου Κοινοβουλίου του Κουρδιστάν.

Το κουρδικό πρόβλημα

ΤΟ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ εκτείνεται σε μια περιοχή 550.000 χλμ. στο νοτιοανατολικό τμήμα της Τουρκίας, το νοτιοδυτικό τμήμα του Ιράν και τις νότιες περιοχές του Ιράκ και της Συρίας. Το Κουρδιστάν είναι πολύ πλούσιο σε υπέδαφος και σε φυσικούς πόρους. Οι Κούρδοι είναι αυτόχθονες στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Παρά τις σφαγές, τις εισβολές και τις εξαναγκαστικές μεταναστεύσεις, το 65% των Κούρδων παραμένουν στο Κουρδιστάν. Οι περισσότεροι ζουν στις μεγάλες τουρκικές πόλεις. Οι υπόλοιποι διαβιούν στις πρωτεύουσες του Ιράκ, Ιράν, Συρία, στην πρώην Σοβιετική Ένωση και στις δυτικοευρωπαϊκές χώρες.

Οι Κούρδοι ποτέ δεν εγκατέλειψαν το Κουρδιστάν με τη θέλησή τους. Η τακτική της μετανάστευσής τους επιβλήθηκε και συνεχίζει να τους επιβάλλεται. Είτε με την αναγκαστική μετανάστευση σε άλλες περιοχές, είτε με τις λεηλασίες, την καταστροφή κάθε προσπάθειας οικονομικής δραστηριότητας και τους βομβαρδισμούς των χωριών όπου οι κάτοικοι αντιμετωπίζουν σοβαρά βιοτικά προβλήματα. Η μέθοδος αυτή πρωτοεφαρμόστηκε από τους Οθωμανούς και τους Πέρσες οι οποίοι προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν τους ξεσηκωμούς των Κούρδων τον 17ο αιώνα. Αποτέλεσμα ό-

Κούρδος γέροντας στην προσφυγιά. Οι αναγκαστικές μετακινήσεις των Κούρδων συνεχίζονται από τον 17ο αιώνα, όταν οι Οθωμανοί και οι Πέρσες επιχειρήσαν να καταστείλουν τις εξεγέρσεις τους.

λων αυτών των ενεργειών είναι να ζουν σήμερα εκατομμύρια Κούρδοι στην περιοχή της κεντρικής Τουρκίας και στο Χορασάν που βρίσκεται στο βορειοδυτικό Ιράν. Το τουρκικό κράτος που διαδέχθηκε την οθωμανική αυτοκρατορία ακολουθεί την ι-

δια πολιτική. Η πολιτική αυτή υιοθετήθηκε και εφαρμόστηκε επίσης από το Ιράν, το Ιράκ και τη Συρία. Είναι γνωστή σε όλους η καταπίεση του Σαντάμ. Οι Κούρδοι που ζουν στη Σοβιετική Ένωση έχουν υποφέρει πολύ εξαιτίας της αναγκαστικής

εγκατάστασης. Ο Στάλιν έδωσε τέλος στην αυτονομία της κουρδικής διοίκησης του Λάτιν, που βρίσκεται μεταξύ της Αρμενίας και του Αζερμπαϊτζάν, εξορίζοντας τους Κούρδους στην κεντρική Ασία.

Ανθρώπινες απώλειες

Κατά τη διάρκεια της φυγής τους περισσότεροι από τους μισούς σκοτώθηκαν ή πέθαναν από την πείνα, το κρύο και τις ασθένειες. Δεκάδες χιλιάδες ανθρώπων αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν στο μέσο του χειμώνα με αποτέλεσμα να πεθάνουν από το ψύχος στα βουνά του Ταύρου. Τα πτώματά τους εγκαταλείφθηκαν εκεί που έπεσαν. Από τους 467 ανθρώπους που εξορίστηκαν από το Ντιγιαρμπακίρ μετά την εξέγερση του Σεχ Σεντ μόνο 83 κατόρθωσαν να φτάσουν στο Ελαζίγ. Αυτό είναι μόνο ένα παράδειγμα.

Η Τουρκία συνειδητά κράτησε το Κουρδιστάν μακριά από οποιαδήποτε οικονομική εξέλιξη. Πολλοί Κούρδοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους εξαιτίας της ανεργίας και της καταπιεστικής πολιτικής. Ξεκίνησε η περίοδος της πολιτικής μετανάστευσης μετά τη στρατιωτική χούντα του 1980 που συνοδευόταν από καταπίεση και βασανιστήρια. Από το 1984 και έπειτα χιλιάδες Κούρδοι εξορίστηκαν, η περιοχή τους καταστράφηκε από τους βομβαρδισμούς, οι καλλιεργή-

Γυναίκες από το ιρακινό Κουρδιστάν θρηνούν πάνω από τους τάφους συγγενών τους που σκοτώθηκαν κατά την πρόσφατη εισβολή τουρκικών στρατευμάτων στο νότιο Κουρδιστάν. (Φωτ.: Ρόιτερ)

Σκηνή από την καθημερινή ζωή των Κούρδων προσφύγων. Ο αφανισμός κάθε οικονομικής δραστηριότητας, οι λεηλασίες και οι βομβαρδισμοί των χωριών, εξαναγκάζουν τους Κούρδους να εγκαταλείψουν τις προγονικές τους εστίες.

σιμες εκτάσεις πυρπολήθηκαν και χιλιάδες χωριά εξαφανίστηκαν από το χάρτη. Σήμερα η πρακτική αυτή εξακολουθεί να συνεχίζεται και να εντείνεται. Η πλειοψηφία των εξόριστων ζει σε παράγκες αντιμετώπιζοντας σοβαρά οικονομικά προβλήματα, χωρίς ευκαιρίες μόρφωσης και παροχές υγείας. Γύρω στους 30.000 Κούρδους του βόρειου Κουρδιστάν ζούνε σε σκηνές των Ηνωμένων Εθνών στο νότιο Κουρδιστάν (ιρακοκρατούμενο). Οι πρόσφυγες αυτοί ήταν ο κύριος στόχος της πρόσφατης εισβολής τουρκικών στρατευμάτων στο νότιο Κουρδιστάν. Μερικοί από αυτούς συνελήφθησαν και εκτελέστηκαν, άλλοι φιλοξενούνται σε στρατόπεδα των Ηνωμένων Εθνών και πολλών η μόira είναι άγνωστη.

Στην Ευρώπη

Οι περισσότεροι Κούρδοι που ζουν στη Δυτική Ευρώπη αποτελούν τα χαμηλότερα στρώματα, κάνουν τις χειρότερες εργασίες, αντιμετωπίζουν προβλήματα μάθησης της μητρικής τους γλώσσας και ανάπτυξης του πολιτισμού τους. Οι ευρωπαϊκές χώρες βλέπουν τους Κούρδους της Τουρκίας σαν Τούρκους, τους Κούρδους του Ιράν σαν Πέρσες και αυτούς της Συρίας και του Ιράκ σαν Αραβες. Ετσι λοιπόν οι Κούρδοι στην Ευρώπη είναι θύματα διπλής αφομοίωσης. Αντιμετωπίζουν προβλήματα ως προς την ένταξή τους στην κοινωνία. Παρ' όλα αυτά πολλοί Κούρδοι πιστεύουν ότι η Ευρώπη είναι η χώρα της ελευθερίας. Με την ανοχή του τουρκικού κράτους δημιουργούνται δίκτυα τα οποία διαρκώς μεταφέρουν τους Κούρδους στην Ευρώπη αντί πολλών χρημάτων. Με αυτό τον τρόπο κάθε χρόνο δεκάδες χιλιάδες Κούρδων πηγαίνουν στην Ευρώπη.

Πολλές τραγωδίες δημιουργούνται έτσι. Για παράδειγμα τον Σεπτέμβριο 1992 μια βάρκα βυθίστηκε κοντά στα τουρκικά παράλια και 39 άτομα πνίγηκαν. Από αυτούς οι 25 ήταν Κούρδοι και οι υπόλοιποι Αφρικανοί. Αν δεν βρεθεί λύση στο πρόβλημα των Κούρδων σύντομα οι ευρωπαϊκές χώρες θα υποχρεωθούν να δημιουργήσουν μεγαλύτερα στρατόπεδα συγκέντρωσης από αυτά που υπάρχουν σήμερα.

Η μειοψηφία που ζει στο Κουρδιστάν έχει υποφέρει πολύ από την πολιτική της καταπίεσης όλων αυτών των ετών. Αποτέλεσμα των σφαγών και της μετανάστευσης ήταν να απομείνουν πολλοί λίγοι Αρμένιοι και Ασσύριοι στο Κουρδιστάν. Το τουρκικό κράτος επέβαλε την ίδια πολιτική κατά των Ελλήνων. Είναι σήμερα αδύνατο να βρει κανείς Έλληνα στις περιοχές του Πόντου και της Ανατολίας. Το ίδιο επιδιώκει να εφαρμόσει η Τουρκία και εναντίον των Κούρδων.

Αναγκάστηκε και εγώ να εγκαταλείψω το Κουρδιστάν το 1981, αντιστάθηκα όμως και επέστρεψα το 1989. Τώρα για δεύτερη φορά βρίσκομαι μακριά από το Κουρδιστάν. Είμαι στην Ευρώπη. Το χωριό μου κάηκε το 1993 και η οικογένειά μου αναγκάστηκε να εγκαταλείψει το Κουρδιστάν.

Σομαλοί: όμηροι της πείνας και της βίας

Πρόσφυγες από τη Σομαλία στην ανατ. Σομαλία όπου τα στρατόπεδα προσφύγων βρίσκονται σε άγονες και αφιλόξενες περιοχές. Όπως φαίνεται από τη φωτογραφία η πλειοψηφία των προσφύγων είναι γυναικόπαιδα. Αυτό ισχύει σε όλες τις περιπτώσεις, αφού το 80% από τα 23 εκατ. πρόσφυγες και τα 26 εκατ. εκτοπισμένων στον κόσμο είναι γυναικόπαιδα. Απελπιστική είναι η κατάσταση των γυναικών. Περπατάνε χιλιόμετρα για να μαζέψουν μερικά κλαδιά ώστε να βράσουν λίγο φαγητό, κάνουν ουρά για να γεμίσουν λίγα μπιτόνια νερό που κουβαλάνε για χιλιόμετρα έως το καταφύγιό τους, αγρυπνάνε για τα άρρωστα παιδιά τους, κ.ά. Σαν να μην έφταναν όλα αυτά συχνά πέφτουν θύματα βιασμού από στρατιώτες, ληστές ή ακόμα και τους φύλακες των προσφυγικών στρατοπέδων.

Του Δημήτρη Καστριώτη

ΑΝ ο αυταρχισμός των ολοκληρωτικών καθεστώτων αποτελεί μια από τις συνήθεις αιτίες κυμάτων πολιτικών προσφύγων, η περίπτωση της Σομαλίας προδίδει ότι η ανυπαρξία σταθερού καθεστώτος, έστω αυταρχικού, και η κατάρρευση της έννομης τάξης μπορούν να πυροδοτήσουν ακόμη μεγαλύτερες προσφυγικές εξόδους.

Η Σομαλία επλήγη ταυτοχρόνως από πρωτοφανή ξηρασία, όσο και από κατάρρευση του κράτους και της διοίκησης. Η εξουσία πέρασε στα χέρια αντιμαχομένων ενόπλων ομάδων (συμμοριών, θα έλεγε κανείς ακριβέστερα), που έλεγχαν η καθεμία συγκεκριμένα τμήματα της χώρας και «διοικούσαν» εν μέσω οργίου βίας και αυθαιρεσίας.

Όμηροι της πείνας και της βίας, οι Σομαλοί εγκατέλειπαν τη χώρα τους κατά κύματα προς την Αιθιοπία και την Κένυα, ενώ άλλοι εξαναγκάζονταν σε «εσωτερική» μετανάστευση για να αποφύγουν τις περιοχές όπου κυρίως μαινονταν οι συγκρούσεις μεταξύ των αντιπάλων συμμοριών. Υπολογίζεται ότι μέσα στο 1992 περισσότεροι από 285.000 Σομαλοί αναζήτησαν καταφύγιο στην Κένυα. Στην ίδια τη Σομαλία οι συμμορίες λεηλατούσαν τη διεθνή ανθρωπιστι-

κή βοήθεια, καταδικάζοντας τον πληθυσμό στη λιμοκτονία: μόνο το Σεπτέμβριο του 1992 οι ειδικοί του ΟΗΕ ανέφεραν ότι χιλιάδες Σομαλοί πέθαναν από πείνα.

Τον Δεκέμβριο 1992 μετά την από-

φαση 794 του Συμβουλίου Ασφαλείας αποβιβάστηκε στη Σομαλία διεθνής ένοπλη δύναμη, ο κορμός της οποίας αποτελείτο από 28.000 Αμερικανούς πεζοναύτες και πεζικάριους. Οι Αμερικανοί έδωσαν την άνοι-

ξη του 1994 τη θέση τους σε δύναμη του ΟΗΕ, που τελικώς αποχώρησε από τη χώρα φέτος, στα τέλη Φεβρουαρίου.

Το αποτέλεσμα της επέμβασης αυτής είναι γνωστό. Η διεθνής δύναμη πέτυχε να περιορίσει τη λιμοκτονία, όχι όμως και να συμβάλει στην αποκατάσταση πολιτικής σταθερότητας στη χώρα. Προ του κενού εξουσίας και της πλήρους διάλυσης του κράτους, ο ΟΗΕ επιχείρησε να συμβιβάσει τις οργανώσεις του Αϊντίντ και του Μαχντί, επικεφαλής των δύο μεγαλύτερων συμμοριών.

«Πώς όμως μπορεί να υπάρξει συμφωνία μεταξύ εγκληματιών και δολοφόνων;», αναρωτήθηκε στο άρθρο της της 1.3.1995 η γαλλική «Λιμπερασιόν» - και είχε δίκιο. Οι υπεύθυνοι της σομαλικής τραγωδίας έμειναν κυρίαρχοι στη χώρα και μετά την αποχώρηση της διεθνούς δύναμης. Η ανυπαρξία πολιτικού συστήματος και εναλλακτικής ηγεσίας (τουλάχιστον στην Αϊτή υπήρχε ο εκλεγμένος Αριστίντ) οδήγησε σε αδιέξοδο τη διεθνή επέμβαση: η μόνη εναλλακτική λύση θα ήταν να τεθεί η Σομαλία υπό... αλλοδαπή διοίκηση, ένα είδος εισαγόμενης «μεταβατικής» δικτατορίας. Ποια ξένη κυβέρνηση θα τολμούσε να την προτείνει, πολλώ μάλλον να αναλάβει το κόστος της επιβολής της;...

Το διπλό δράμα της Χαλιμά

ΤΙΣ περισσότερες φορές πρόσφυγας είναι μια γυναίκα. Μια γυναίκα μόνη και φοβισμένη. Οι αριθμοί μιλούν από μόνοι τους. Υπάρχουν αυτή τη στιγμή στον κόσμο 23 εκατ. πρόσφυγες και άλλα 26 εκατ. εκτοπισμένων ανθρώπων, εκ των οποίων πάνω από το 80% είναι γυναίκες και παιδιά.

Οι γυναίκες πρόσφυγες είναι εκτεθειμένες στη βία σε όλα τα στάδια της φυγής τους. Από τη στιγμή που θα εγκαταλείψουν μια εμπόλεμη ζώνη, αφήνοντας πίσω πατέρες, συζύγους και αδελφούς, κινδυνεύουν να βιαστούν ή να κακοποιηθούν. Με την άφιξή τους σε ένα στρατόπεδο προσφύγων όπου τα προβλήματα τους είναι άπειρα και οι επιλογές σχεδόν ανύπαρκτες (αναζήτηση τροφής για τα πεινασμένα παιδιά, αρρώστιες κ.ά.), πολλές φορές βιάζονται ή κακοποιούνται και εκεί.

Σε ορισμένες περιπτώσεις τα θύματα, εκτός από το τραύμα του βιασμού, αντιμετωπίζουν την κατακραυγή της οικογένειας ή της κοινότητας. Το διπλό αυτό δράμα έζησε η Σομαλή πρόσφυγας Χαλιμά.

«Μετά το βιασμό και όταν συνειδητοποίησα ότι ήμουν έγκνος, αρρώστησα. Η οικογένειά μου με απέρριψε και ο κόσμος με κακομεταχειριζόταν. Ελεγαν, «ένας ληστής σε άφησε έγκνο, πες κάποιο φάρμακο για να αποβάλεις αυτό το παιδί».

Χρειάζομαι βοήθεια. Δεν μπορώ να επιστρέψω στη Σομαλία, διότι όλοι όσοι με γνώριζαν, ξέρονταν ότι έφυγα χωρίς μωρό. Δεν μπορώ να επιστρέψω μ' αυτό το μωρό, αλλά δεν μπορώ να μείνω και εδώ. Ναι, αισθάνομαι φόβο κάθε φορά που θυμάμαι τι μου συνέβη. Κλαίω όλη μέρα. Μένω μέσα στη σκηνή μου. Ακόμα και οι άλλες γυναίκες με κοιτσομπολεύουν».

Πρόσφυγες από τη Ρουάντα στην Τανζανία. Ο εμφύλιος σπαραγμός στη Ρουάντα, μεταξύ των φυλών Χούτου και Τούτσι δημιούργησε τη μαζικότερη έξοδο προσφύγων στα μεταπολεμικά χρόνια. 500.000 άνθρωποι σφαγιάστηκαν, ενώ 3 εκατ. πήραν το δρόμο της προσφυγιάς.

Η τραγωδία της Ρουάντα

Η ΚΡΙΣΗ που ξέσπασε στη Ρουάντα ήταν η αφορμή για τη μαζικότερη έξοδο προσφύγων στα μεταπολεμικά χρόνια, που αιφνιδίασε τη διεθνή κοινότητα.

Περισσότεροι από 500.000 άνθρωποι σφαγιάστηκαν σ' έναν εμφύλιο σπαραγμό που πήρε διαστάσεις γενοκτονίας. Άλλοι περίπου 3 εκατ. άνθρωποι εγκατέλειψαν τη Ρουάντα για να σωθούν από τις σφαγές. Μόνο σε 24 ώρες, 250.000 άνθρωποι πέρασαν τα σύνορα της Ρουάντα και κατέφυγαν στην Τανζανία. Ήταν η μεγαλύτερη και πιο ξαφνική εισροή προσφύγων που είχε γίνει ποτέ. Αλλά και αυτή ξεπεράστηκε μερικώς μήνες αργότερα όταν μέσα σε 4-5 μέρες ένα εκατ. άνθρωποι πέρασαν τα ανατολικά σύνορα του Ζαΐρ κοντά στη πόλη Γκόμα. Η πόλη αυτή ήταν παντελώς ανέτοιμη να τους δεχθεί λόγω ελλείψεως στοιχειώδους υποδομής υγιεινής, υπηρεσιών και εγκαταστάσεων.

Σε συνθήκες ανείπωτης φρίκης, που οι λέξεις είναι φτωχές να αποδώσουν, οι άνθρωποι αυτοί διωγμένοι από τα σπίτια τους, στοιβαγμένοι σε πρόχειρους καταυλισμούς, χωρίς νερό και τροφή, χτυπημένοι από επιδημίες χολέρας και δυσεντερίας, κυριολεκτικά αβοήθητοι πέθαιναν μπροστά στις κάμερες τηλεοπτικών συνεργειών από όλο τον κόσμο, που έσπευσαν να καλύψουν το γεγονός.

Μπορεί να μη μάθουμε ποτέ τον ακριβή απολογισμό του πολιτικά υ-

ποκινούμενου φυλετικού μίσους στη Ρουάντα. Πάντως, σε λιγότερο από πέντε μήνες, σχεδόν τα δύο τρίτα του πληθυσμού της είτε κατέφυγαν πρόσφυγες σε γειτονικές χώρες είτε εκτοπίστηκαν μέσα στη Ρουάντα είτε πέθαναν. Και η ειρήνη στη Ρουάντα είναι ακόμη μακριά. Ο πόλεμος δεν τελείωσε για τους ανθρώπους αυτούς.

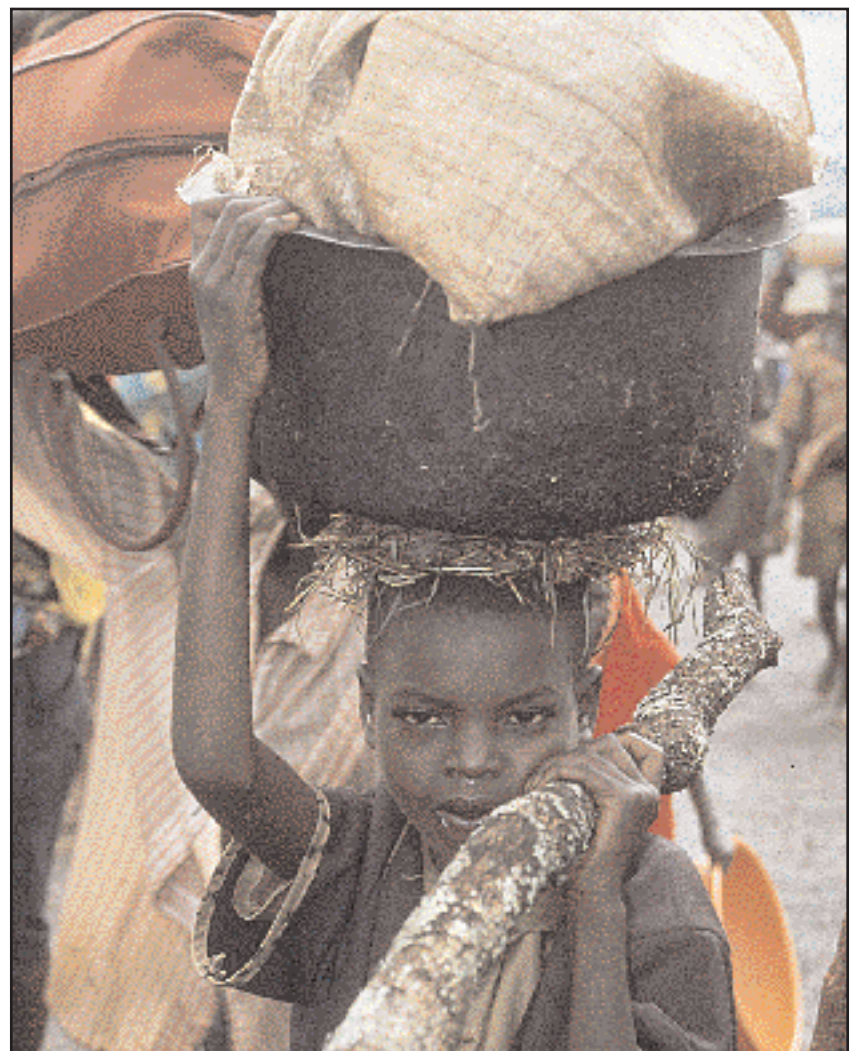
Και είναι πολύ πρόσφατη η σφαγή δύο και πλέον χιλιάδων προσφύγων που δέχθηκαν τον περασμένο Απρίλιο επίθεση από δυνάμεις ενόπλων κυβερνητικών πολιτοφυλάκων και στρατιωτών.

Σήμερα η Υ.Α. παρέχει βοήθεια σε 2 εκατ. πρόσφυγες στα κέντρα προσφύγων του Ζαΐρ, της Τανζανίας, του Μπουρούντι και της Ουγκάντας σε συνθήκες ασφαλείας εξαιρετικά δύσκολες καθώς οι διαμάχες συνεχίζονται και σε πολλούς προσφυγικούς καταυλισμούς.

Η τραγωδία της Ρουάντα δεν άφησε ασυγκίνητη την Ελλάδα. Μεταξύ των άλλων, η πρωτοβουλία του Δευτέρου Προγράμματος της Ελληνικής Ραδιοφωνίας για συλλογή πόρων για τα προγράμματα της Υ.Α. στην περιοχή, βρήκε θερμή ανταπόκριση. Ανώνυμοι και επώνυμοι πολίτες δήλωσαν τη συμπαράστασή τους με όποιο τρόπο μπορούσαν.

Το ποσό που συγκεντρώθηκε και μεταβιβάστηκε ξεπέρασε τα 25 εκατ. δραχμές. Σχεδόν τα μισά προέρχονται από ανώνυμους δωρητές.

Πηγή: Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ

Προσφυγόπουλο από τη Ρουάντα στην Τανζανία. Φτωχές χώρες της Αφρικής, όπως το Μπουρούντι, η Κένυα, η Τανζανία, η Ουγκάντα και το Ζαΐρ σηκώνουν το βάρος του προσφυγικού κύματος από τη Ρουάντα. Αναπόφευκτα οι πρόσφυγες ζουν στοιβαγμένοι σε πρόχειρους καταυλισμούς, χωρίς νερό και τροφή, χτυπημένοι από επιδημίες χολέρας και δυσεντερίας.

Καμπότζη και Βιετνάμ! Η μεγάλη έξοδος!

Του Δημήτρη Καστριώτη

Η ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ του καθεστώτος της Σαϊγκόν και ο πολυετής εμφύλιος πόλεμος στην Καμπότζη προκάλεσαν τεράστια κύματα προσφύγων στην Ινδοκίνα, που προσέλαβαν τέτοια διάσταση ώστε να συγκληθούν δύο διεθνείς διασκέψεις – η πρώτη το 1979 και η δεύτερη δέκα χρόνια αργότερα – για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Η πρώτη μεγάλη έξοδος από το Βιετνάμ έμεινε διεθνώς γνωστή ως κύμα των «boat people», κατά τον αγγλικό όρο που επικράτησε: με βάρκες και επισφαλή πλεούμενα, εκατοντάδες χιλιάδες Βιετναμέζων εγκατέλειψαν τη χώρα κατά την τετραετία 1976-1979, ενώ το 1986 και επί τρία περίπου χρόνια εκδηλώθηκε δεύτερο κύμα εξόδου από το Βιετνάμ: αυτή τη φορά επρόκειτο για οικονομικούς κυρίως πρόσφυγες. Ενδεικτικό της έντασης του προβλήματος είναι ότι από το 1976 μέχρι και το 1992 εκτιμάται ότι εγκατέλειψαν το Βιετνάμ περίπου 1,2 εκατομμύριο άτομα, εκ των οποίων πάνω από 790.000 με πρόχειρες σχεδίες και βάρκες και περίπου 440.000 με νόμιμη, οργανωμένη διαδικασία.

Στην Καμπότζη, η βαναυσότητα και η μακρά διάρκεια του πολέμου προκάλεσαν ανάλογα φαινόμενα. Εκατοντάδες χιλιάδες άτομα εγκατέλειψαν τη χώρα και εγκαταστάθηκαν σε πρόχειρους καταυλισμούς προσφύγων στο έδαφος της Ταϊλάνδης· οι περισσότεροι από αυτούς τους καταυλισμούς διοικούνταν από τις εμπόλεμες καμποτζιανές παρατάξεις.

Οι διαπραγματεύσεις συμφιλίωσης στην Καμπότζη από το 1988 και μετά άνοιξαν το δρόμο για τον επαναπατρισμό των προσφύγων, παρά το γεγονός ότι η ομαλότητα στη χώρα δεν έχει ακόμη αποκατασταθεί. Η Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ ανέλαβε το 1992 μία από τις μεγαλύτερες στα διεθνή χρονικά επιχειρήσεις επαναπατρισμού: από τα τέλη Μαρτίου 1992 και μέχρι το τέλος Απριλίου της επομένης χρονιάς είχαν επαναπατριστεί πάνω από 365.000 πρόσφυγες – μόνο το καλοκαίρι του 1992 οι επαναπατριζόμενοι έφθασαν τους 30.000 τον μήνα.

Αν στην Καμπότζη κατεγράφη μια τιτάνια προσπάθεια επαναπατρισμού, οι «boat people» του Βιετνάμ αποτέλεσαν μια από τις σπάνιες περιπτώσεις διεθνούς προσπάθειας επανεγκατάστασης προσφύγων σε τρίτες χώρες, άλλες από αυτές στις οποίες είχαν αρχικώς καταφύγει. Περισσότεροι από 700.000 Βιετναμέζοι πρόσφυγες έγιναν δεκτοί από τρίτες χώρες – κυρίως από δυτικά κράτη. Ήταν μια εντυπωσιακή εξαίρεση στην κατά κανόνα άρνηση των τρίτων χωρών να δέχονται μετεγκατάσταση προσφύγων στο έδαφός τους: το 1992, για παράδειγμα, ο «κανόνας» ίσχυε αμείλικτος, αφού, επί συνόλου 18,2 εκατ. προσφύγων στον κόσμο, μόνο 34.000 έγιναν δεκτοί προς μετεγκατάσταση σε τρίτες χώρες.

Επαναπατρισμός στην Καμπότζη. Ο πολυετής εμφύλιος πόλεμος στην Καμπότζη εξανάγκασε σε εκπατρισμό εκατοντάδες χιλιάδες κατοίκους. Οι περισσότεροι έζησαν 10 με 14 χρόνια σε πρόχειρους καταυλισμούς στην Ταϊλάνδη. Το 1988, οι διαπραγματεύσεις συμφιλίωσης στην Καμπότζη άνοιξαν το δρόμο για τον επαναπατρισμό που θεωρείται η προτιμότερη λύση για τους πρόσφυγες.

Αφιξη μικρού σκάφους με 162 Βιετναμέζους πρόσφυγες στη Μαλαισία. 1978. Το διάστημα 1976-1992 εγκατέλειψαν το Βιετνάμ περίπου 1,2 εκ. άτομα, εκ των οποίων πάνω από 790.000 με βάρκες και επισφαλή πλεούμενα.

Η ιστορία του Ναρίν

ΓΙΑ ΤΑ περισσότερα από τα 13 μου χρόνια, η Καμπότζη ήταν μία πατρίδα που ήξερα μόνο από τις ιστορίες που άκουγα. Αυτό που άκουγα ήταν ότι η Καμπότζη ήταν μια χώρα που βρισκόταν σε πόλεμο. Μια χώρα όπου οι άνθρωποι πέθαιναν. Μια χώρα όπου οι άνθρωποι γίνονταν πρόσφυγες όπως εγώ.

Για το μεγαλύτερο μέρος της ζωής μου, το σπίτι μου ήταν ο Τομέας 2, ένας μεγάλος προσφυγικός καταυλισμός στην Ταϊλάνδη. Δεν είμαι σίγουρος αν γεννήθηκα στον Τομέα 2. Ο αδελφός και η αδελφή μου γεννήθηκαν εκεί και εκεί μας άφησαν οι γονείς μου. Αλλά στον Τομέα 2 δεν ήταν τόσο άσχημα.

Ζούσαμε καλά μέχρι που έπιασαν τον πατέρα μου πριν από πέντε χρόνια. Ήμουν πρώτος στην τάξη. Μελετούσα πολύ σκληρά, γιατί η εκπαίδευση οδηγεί σε μια καλή δουλειά.

Όταν έβαλαν τον πατέρα μου φυλακή, η μητέρα μου πούλησε όλα τα κουπόνια φαγητού της οικογένειάς για να πληρώσει να τον αφήσουν ελεύθερο. Αργότερα, πούλησε την αδελφή μου σε ένα ζευγάρι που δεν είχε παιδιά, για να μπορέσει να πληρώσει για το φαγητό μας. Όταν ο πατέρας μου βγήκε από

Μετά εννέα μήνες εξορία και παραμονή σε προσφυγικό καταυλισμό στο Λίβανο, 181 Παλαιστίνιοι κατευθύνονται στα σύνορα με το Ισραήλ, στην προσπάθειά τους να επιστρέψουν στα σπίτια τους. (φωτ.: Ρόιτερ)

Ο δεκατριάχρονος Ναρίν έζησε τα περισσότερα χρόνια της ζωής του σε έναν προσφυγικό καταυλισμό στην Ταϊλάνδη. Εκεί ο πατέρας του εξαφανίστηκε, η αδελφή του πουλήθηκε και η μητέρα του εγκατέλειψε αυτόν και τον αδελφό του. Μετά τον επαναπατρισμό τους στην Καμπότζη τα δύο παιδιά ζουν κοντά στην Πνομ-Πενχ σε ένα ορφανοτροφείο όπου συγκεντρώθηκαν πολλές χιλιάδες παιδιά που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση.

τη φυλακή, μας είπε ότι έπρεπε να πάει στην Καμπότζη, να κερδίσει χρήματα για να εξαγοράσει τα κουπόνια του φαγητού μας. Αλλά δεν γύρισε ποτέ πίσω.

Ετσι, αντί να πηγαίνω στο σχολείο ή να παίζω έξω, βγήκα να δουλέψω. Μερικές φορές πήγαινα σε ένα νεκροταφείο να μαζέψω μέντα για να την πουλήσουμε ή να την ανταλλάξουμε με ζάχαρη, που στη συνέχεια ανταλλάσαμε με ρύζι.

Εκείνο τον καιρό, η μητέρα μου ήταν τόσο λυπημένη που συνεχώς έπινε. Αγόραζε ποτά με τα χρήματα που κερδίζαμε για φαγητό.

Μια μέρα δεν είχαμε φαγητό και η μητέρα μου είχε πει. Ετσι, μας πήραν, τον αδελφό μου και εμένα, σε ένα ορφανοτροφείο. Το ορφανοτρο-

φείο ρώτησε τον άντρα και τη γυναίκα που είχε αγοράσει την αδελφή μου, αν θα την άφηναν να γυρίσει πίσω σε μας ή αν θα έπαιρναν και εμάς μαζί. Αρνήθηκαν. Εμαθα ότι η μητέρα μου είχε πάει να ζήσει με έναν άλλο άντρα.

Επειδή μου έλειπε πάρα πολύ η αδελφή μου, πήγα εκεί που ζούσε. Μπήκα μέσα, ζήτησα ένα ποτήρι νερό και είδα το πρόσωπό της. Δεν είπα στο ζευγάρι ότι ήταν αδελφή μου παρ' όλο που ήμουν πολύ λυπημένος.

Σήμερα βρίσκομαι στην Καμπότζη: ζω με τον αδελφό μου σε ένα ορφανοτροφείο στην περιοχή Τακμάου, περίπου 7 χιλιόμετρα έξω από την Πνομ-Πενχ. Ζούμε καλά στο ορφανοτροφείο, αλλά πάντα εύχομαι να μου δώσουν πίσω την αδελφή μου.

Παλαιστίνιοι: χωρίς πατρίδα

Του Δημήτρη Καστριώτη

ΟΙ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΟΙ επλήγησαν από τις διώξεις και τον ξεριζωμό περισσότερο από κάθε άλλη εθνική ομάδα αναλόγου μεγέθους, τουλάχιστον από άποψη χρονικής διάρκειας. Από τον αραβοϊσραηλινό πόλεμο του 1948 και την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ άρχισε μια διαδικασία συγκρούσεων και διώξεων, που είχε ως αποτέλεσμα ορισμένες παλαιστινιακές οικογένειες να πάρουν το δρόμο της προσφυγιάς ακόμη και τρεις ή τέσσερις φορές.

Η βοήθεια προς τους Παλαιστίνιους πρόσφυγες αναλήφθηκε αρχικά από την UNRWA, την οργάνωση του ΟΗΕ που μεριμνά για τη χορήγηση ανθρωπιστικής βοήθειας. Η έκταση των δεινών των Παλαιστινίων προδίδεται από την εξέλιξη των αριθμών: το 1949 υπήρχε ανάγκη μέριμνας για 700.000 Παλαιστίνιους πρόσφυγες· το 1993 ο αριθμός αυτός είχε ξεπεράσει τα 2,7 εκατομμύρια, ο κύριος όγκος των οποίων είχε αναζητήσει καταφύγιο στα κατεχόμενα από το Ισραήλ εδάφη (τη Δυτική Οχθη και τη Λωρίδα της Γάζας), την Ιορδανία, τη Συρία και το Λίβανο.

Η απόπειρα προστασίας των Παλαιστινίων αποτελεί παράδειγμα

και των πολιτικών αντιδράσεων που παρακωλύουν τις διεθνείς επεμβάσεις και περιστελλουν την αποτελεσματικότητά τους.

Η UNWRA περιορίζεται σε ανθρωπιστική βοήθεια και μόνον, η δε Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ που έχει και στόχο αποκατάστασης και επαναπατρισμού των προσφύγων δεν ασχολήθηκε με τους Παλαιστίνιους που φρόντισε η UNWRA, αφού οι ενδιαφερόμενες -ή μάλλον ενοχλούμενες- κυβερνήσεις είχαν εκ προοιμίου επιφυλαχθεί στη Σύμβαση του 1951.

Η μόνη εξέλιξη ήταν η ανάληψη από την UNWRA και κάποιας πρόσθετης δραστηριότητας πέρα από την ανθρωπιστική βοήθεια. Ενας από τους τομείς της ήταν π.χ. η παροχή κάποιας νομικής προστασίας στους Παλαιστίνιους των κατεχομένων εδαφών, κάτι όμως που δεν απέτρεψε τις σε βάρος τους διώξεις και καταχρήσεις εξουσίας.

Τα πρώτα βήματα προς την αποκατάσταση συνδέθηκαν έτσι με τη συμφωνία Ισραήλ - ΟΑΠ, ίσως προς απόδειξη του ότι το πρόβλημα των προσφύγων δεν αντιμετωπίζεται όσο δεν λύεται το υποκείμενο ζήτημα, εν προκειμένω το δικαίωμα των Παλαιστινίων να αποκτήσουν κράτος.

Μειονότητα οι Θιβετιανοί στην ίδια τους τη χώρα

Της **Ελευθερίας Τράιου**

«ΕΑΝ σήμερα γινόταν δημοψήφισμα στο κατεχόμενο από την Κίνα Θιβέτ, το αποτέλεσμα θα ήταν υπέρ των Κινέζων, αφού οι Θιβετιανοί είναι πλέον μειονότητα μέσα στην ίδια τη χώρα τους». Αυτά τα λόγια χρησιμοποίησε ο κ. Kelsang Gyaltak, αντιπρόσωπος του Δαλάι Λάμα στην Ευρώπη, κατά την περυσινή ανεπίσημη επίσκεψή του στην Αθήνα, για να δώσει το μέγεθος του απολογισμού της κινεζικής κυριαρχίας στο Θιβέτ. Σαράντα πέντε χρόνια μετά την κινεζική εισβολή, το Θιβέτ θρηνεί 1,2 εκ. νεκρούς από μη φυσικό θάνατο (εκτελέσεις, βασανιστήρια, κ.ά.), ενώ περίπου 200.000 Θιβετιανοί έχουν διαφύγει στην Ινδία, στο Νεπάλ, στο Μπουτάν, στην Ελβετία, στις ΗΠΑ, κ.ά.

«Η δικαιολογία της Κίνας για την κατοχή του Θιβέτ έγκειται στον ισχυρισμό ότι, ιστορικά, το Θιβέτ αποτελεί τμήμα της Κίνας. Το Θιβέτ και η Κίνα ενώθηκαν πολιτικά υπό την κυριαρχία των Μογγόλων κατά τον 13ο αιώνα και υπό την κυριαρχία της Ματζουρίας κατά το 18ο και 19ο αιώνα. Ωστόσο, πριν από την κινεζική εισβολή του 1950, το Θιβέτ ήταν απολύτως ανεξάρτητο κράτος με δικό του νόμισμα, στρατό, ταχυδρομικό σύστημα, με δική του εξωτερική πολιτική. Γενικά, κάλυπτε πλήρως τα κριτήρια που θέτει για ένα κράτος το διεθνές δίκαιο», υπογραμμίζει ο ελληνικής καταγωγής Γερμανός ευρωβουλευτής κ. Γιάννης Σακελλαρίου, στην έκθεση που του ανέθεσε να συντάξει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το 1992, για την κατάσταση στο Θιβέτ.

Δημογραφική αλλοίωση

Η Κίνα συνεχίζει τη μεταφορά πληθυσμών και την πολιτική ελέγχου των γεννήσεων (υποχρεωτικές αμβλώσεις, στείρωσεις κ.ά.), που αλλοιώνουν τη δημογραφική δομή του Θιβέτ, επισημαίνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, καταγγέλλοντας τις πρακτικές εκφοβισμού εναντίον των Θιβετιανών που ζητούν την απελευθέρωση του λαού τους. Την παραβίαση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων του θιβετιανού λαού, την καταστροφή της πολιτιστικής του κληρονομιάς και την κατάργηση των θρησκευτικών του ελευθεριών έχει καταγγείλει και ο ΟΗΕ, που αναγνώρισε με ψήφισμά του το δικαίωμα αυτοδιάθεσης του θιβετιανού λαού.

Σημειώνουμε ότι στο φιλήσυχο Θιβέτ, στη διακυβέρνηση του οποίου καθοριστικό ρόλο έπαιζαν οι Λάμα (αξιωματικοί και βαθιά μορφωμένοι μοναχοί), οι Κινέζοι έχουν καταστρέψει τα 5.800 από τα 6.000 μοναστήρια. Επίσημη γλώσσα της χώρας είναι η κινεζική, η οποία υπερέχει στην εκπαί-

δευση της θιβετιανής, ενώ ο πληθυσμός αριθμεί 6 εκατ. Θιβετιανούς έναντι 7,5 εκ. Κινέζων που έχουν μεταφερθεί εκεί από την Κίνα. Οι τελευταίοι καταλαμβάνουν τις περισσότερες θέσεις εργασίας, με αποτέλεσμα οι Θιβετιανοί των πόλεων να αντιμετωπίζουν οξύ πρόβλημα ανεργίας, ενώ οι αγρότες (αλλά και οι νομάδες) που αγνοούσαν την πείνα ζουν σε εξαθλιωτικές συνθήκες, λόγω των αποτυχημένων αγροτικών μεταρρυθμίσεων.

Επίλογος του θλιβερού αυτού απολογισμού είναι η χρησιμοποίηση του Θιβέτ για την παραγωγή πυρηνικών όπλων (στο υπέδαφος του βρίσκεται το ήμισι των αποθεμάτων του πλανήτη σε ουράνιο) και η εναπόθεση εκεί πυρηνικών αποβλήτων.

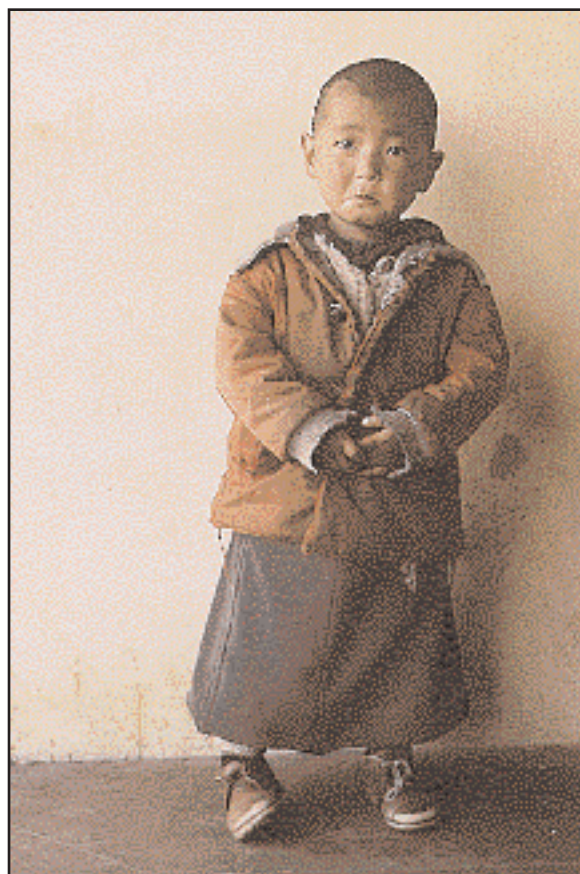
Βίαια καταστολή

Τη διαίωση της κατάστασης αυτής εξασφαλίζει η βίαια καταστολή κάθε μορφής αντίδρασης. Όπως μας ενημερώνει η Διεθνής Αμνηστία, «οι Θιβετιανοί που αντιτίθενται στην κυβέρνηση συλλαμβάνονται αυθαίρετα και συχνά βασανίζονται, καθώς οι αρχές της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας συνεχίζουν να απαγορεύουν κάθε μορφή αντιπολίτευσης. Ανάμεσα στα θύματα υπάρχουν πολλοί βουδιστές μοναχοί και καλόγριες που καταδικάστηκαν, διότι έλαβαν μέρος σε ειρηνικές διαδηλώσεις. Οι συλληφθέντες τίθενται σε κράτηση χωρίς να τους απαγγέλλεται κατηγορία για μήνες ή για χρόνια και τα βασανιστήρια είναι συνηθισμένο φαινόμενο.

Υπάρχουν αναφορές για φυλακισμένους (ακόμα και για παιδιά 14 ετών) που υπέστησαν ηλεκτροσόκ κρεμασμένοι στο ταβάνι, έμειναν δεμένοι χειροπόδαρα ή κρεμασμένοι για πολύ καιρό, υπέστησαν σεξουαλική κακοποίηση, κ.ά. Το τίμημα αυτής της κατάστασης το πληρώνουν συχνά οι κρατούμενοι συνείδησης, άνθρωποι δηλαδή που δεν θα έπρεπε καν να έχουν συλληφθεί».

Η κατάσταση αυτή εξανάγκασε χιλιάδες Θιβετιανούς να διαφύγουν στο εξωτερικό και κυρίως στην Νταραμσάλα της Ινδίας όπου εδρεύει η εξόριστη θιβετιανή κυβέρνηση.

Επικεφαλής είναι ο πνευματικός ηγέτης του Θιβέτ Δαλάι Λάμα, που βραβεύτηκε με το Νόμπελ Ειρήνης 1989. Στον αγώνα για την ανεξαρτησία της χώρας του, ο Δαλάι Λάμα παραμένει υπέρμαχος της πολιτικής της μη - βίας έναντι των Κινέζων και εργάζεται για την ευαισθητοποίηση της παγκόσμιας κοινής γνώμης. Στο έργο αυτό συμμετέχουν οι εκπαιδευτικοί που επανδρώνουν τα γραφεία της εξόριστης θιβετιανής κυβέρνησης σε δυτικές χώρες. Ανάμεσά τους, ο κ. Kelsang Gyaltang που επισκέφθη-

Η δεκαεπτάχρονη Ντόλμα και η δεκαεπτάχρονη Νονίμα (πάνω), υπέστησαν βασανιστήρια στο Θιβέτ, απ' όπου κατάφεραν να διαφύγουν το 1988. Κατά τη διάρκεια της φυλάκισής τους, οι Κινέζοι έπαιρναν συχνά μια φιάλη αίμα από την κάθε μία, και τις ανάγκαζαν να στέκονται όρθιες με δεμένα τα χέρια και τα πόδια, πάνω σε παγωμένο τσιμέντο, τρεις ώρες την ημέρα. Τα δάχτυλά τους έχουν παραλύσει ενώ από τα χτυπήματα έσπασαν τα πλευρά τους. (Κάτω) Παιδικό παράπονο και απόγνωση. Ο μικρός πρόσφυγας βρίσκεται στην Ινδία όπου κατέφυγε η πλειοψηφία των περίπου 200.000 Θιβετιανών που διέφυγαν από το υπό κινεζική κατοχή Θιβέτ.

κε πέρυσι τη χώρα μας. Τις προσπάθειές του υποστήριξε ο ευρωβουλευτής κ. Αλέξανδρος Αλαβάνας, καταθέτοντας την ακόλουθη ερώτηση στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων: «Τι μέτρα έχει λάβει, προκειμένου να πιέσει την Κίνα να συμμορφωθεί με τους διεθνείς κανόνες. Αν η παροχή βοή-

θειας στην Κίνα έχει εξαρτηθεί από τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Θιβέτ, όπως έχει ζητήσει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Τι πρόσθετα, οικονομικά και πολιτικά μέτρα πρόκειται να λάβει προκειμένου να γίνουν σεβαστά τα ανθρώπινα και πολιτικά δικαιώματα στο Θιβέτ».

Ο Βεντράν Σμαϊλοβιτς παίζει βιολοντσέλο σε νεκροταφείο του Σεράγεβο, για να διαμαρτυρηθεί εναντίον του πολέμου στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη όπου κύριος στόχος είναι ο άμαχος πληθυσμός. Εως σήμερα ο αριθμός των προσφύγων και των εκτοπισμένων στην πρώην Γιουγκοσλαβία ανέρχεται σε 3,7 εκατ. και ο αριθμός τους αυξάνεται καθημερινά.

Ο παραλογισμός του εμφυλίου στην πρώην Γιουγκοσλαβία

ΑΡΧΙΚΑ στην Κροατία και μετά στη Βοσνία ο εμφύλιος πόλεμος δημιούργησε το μεγαλύτερο προσφυγικό ρεύμα που γνώρισε η Ευρώπη μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί ότι η Ευρώπη, μετά τις πληγές που δημιούργησε ο τελευταίος πόλεμος, θα γνώριζε μια ακόμη τραγωδία, ότι ο παραλογισμός της βίας και της εθνικιστικής έξαρσης θα έβρισκε πρόσφορο έδαφος να αναπτυχθεί μέσα στην καρδιά της.

Και όταν ο πόλεμος ξέσπασε, καθημερινοί άνθρωποι οι οποίοι μέχρι πριν από λίγο καιρό συμβίωναν αρμονικά μεταξύ τους, από τη μια στιγμή στην άλλη έγιναν εχθροί. Καθολικοί, μουσουλμάνοι και ορθόδοξοι, Κροάτες, Σέρβοι, Βόσνιοι ορθόδοξοι, Βόσνιοι μουσουλμάνοι. Διαφορετικές εθνότητες και διαφορετικές θρησκευτικές ομάδες σε έναν πόλεμο αδιευκρίνιστο. Φανατισμός και τυφλή βία στο αποκορύφωμα του παραλογισμού. Σκοτωμοί, βιασμοί, διώξεις πληθυσμών. Χιλιάδες εγκατέλειψαν τα σπίτια τους, διωγμένοι από γείτονες που μέχρι πριν λίγο καιρό ζούσαν μαζί, διασκέδαζαν μαζί, μοιράζονταν τις χαρούμενες και τις άσχημες στιγμές της ζωής.

Από τον Απρίλιο του 1992, όταν

Κάτοικοι του Βούκοβαρ τρέπονται σε φυγή κατά την ανακωχή των εμπολέμων, τον Νοέμβριο του 1991.

ξέσπασε ο πόλεμος στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, σε μια περιοχή όπου φιλοξενεί ένα μωσαϊκό εθνοτήτων (48% μουσουλμάνοι, 35% Σέρβοι και 18% Κροάτες) ο αριθμός των προσφύγων μέσα σε τρεις μήνες έφτασε τα 2,6 εκατ.

Τον Ιούλιο του επομένου έτους ο συνολικός αριθμός των προ-

σφύγων ξεπέρασε τα 3 εκατ. Ειδικότερα στην περιοχή της Βοσνίας αν υπολογιστεί ο αριθμός όσων βρήκαν καταφύγιο έξω από τα σύνορα της πρώην Γιουγκοσλαβίας, τότε προκύπτει ότι τα 2/3 των κατοίκων της Βοσνίας αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους.

Σε όλη την πρώην Γιουγκοσλαβία μέχρι σήμερα ο αριθμός των προσφύγων και των εκτοπισμένων ανέρχεται σε 3,7 εκατ. και ο αριθμός τους αυξάνεται καθημερινά. Οι συγκρούσεις συνεχίζονται, οι ελεύθεροι σκοπευτές εξακολουθούν να σπέρνουν το θάνατο.

ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΥΠΟ ΜΝΗΜΑ

🔥 Επείες συγκρούσεων από το 1990
➡ Εβόδι άνω των 1.000 προσφύγων, 1990 - 1994

Χώρες που φιλοξενούσαν πληθυσμό άνω των 5.000 προσφύγων, το Δεκέμβριο 1991

ΑΓΓΛΙΑ	100.000	ΚΟΥΒΕΪΤ	124.900
ΑΓΚΟΝ	11.000	ΚΡΟΑΤΙΑ	648.000
ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ	246.000	ΛΒΑΝΟΣ	6.000
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	5.500	ΛΙΒΕΡΙΑ	100.000
ΑΙΘΙΟΠΙΑ	431.800	ΜΑΛΔΩΥ	1.088.500
ΑΛΓΕΡΙΑ	213.300	ΜΑΛΙ	13.100
ΑΚΤΗ ΕΛΕΦΑΝΤΟΣΤΟΥΝ	14.100	ΜΑΥΡΙΤΑΝΙΑ	31.500
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	11.500	ΜΕΞΙΚΟ	361.000
ΑΡΜΕΝΙΑ	300.000	ΜΠΑΓΚΑΝΤΕΣ	246.000
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	35.600	ΜΠΕΝΙΣ	20.400
ΑΥΣΤΡΙΑ	60.900	ΜΠΟΥΡΚΙΝΑ	5.700
ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ	60.000	ΜΠΟΥΡΟΥΝΤΙ	28.000
ΒΕΛΓΙΟ	24.300	ΜΠΑΧΑΡΕΪΝ-ΟΜΑΪΝ-ΚΑΤΑΡ	
ΒΙΕΤΝΑΜ	16.300	ΗΝΩΜΕΝΑ ΑΡΑΒΙΚΑ	
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	5.400	ΕΜΙΡΑΤΑ	15.200
ΓΑΛΛΙΑ	162.600	ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ	17.300
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	627.100	ΝΕΠΑΛ	75.500
ΓΙΑΠΑΝ	12.100	ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑ	41.500
ΓΟΥΑΤΕΜΑΛΑ	222.900	ΝΟΡΒΗΓΙΑ	35.700
ΓΟΥΙΝΕΑ	478.500	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	26.900
ΓΟΥΙΝΕΑ-ΜΠΙΣΣΑΟΥ	12.200	ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΤΗΣ	
ΔΑΝΙΑ	58.300	ΠΟΥΡΟΣΣΙΑ	516.900
ΕΛΒΕΤΙΑ	26.700	ΟΝΔΟΥΡΑ	100.100
ΕΛΛΑΔΑ	8.500	ΟΥΓΓΑΡΙΑ	32.400
ΕΛ ΣΑΛΒΑΔΟΡ	19.900	ΟΥΓΚΑΝΤΑ	195.300
ΖΑΪΡ	391.100	ΠΑΚΙΣΤΑΝ	1.629.200
ΖΑΜΠΙΑ	142.100	ΠΑΠΟΥΑ-ΝΕΑ ΓΟΥΙΝΕΑ	6.700
ΖΙΜΠΑΒΟΥΕ	137.200	ΡΟΥΑΝΔΑ	25.200
ΗΠΑ	473.000	ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ	28.700
ΗΩΔΙΑ	258.400	ΣΕΝΕΓΑΛΗ	71.600
ΙΡΑΝ	4.160.700	ΣΙΕΡΑ ΛΕΩΝΕ	5.900
ΙΡΑΚ	95.000	ΣΛΟΒΕΝΙΑ	47.000
ΙΣΠΑΝΙΑ	9.700	ΣΟΥΔΑΝ	725.600
ΙΤΑΛΙΑ	12.400	ΣΟΥΔΑΝ	324.500
ΚΑΜΕΡΟΥΝ	42.200	ΣΥΡΙΑ	5.700
ΚΑΝΑΔΑΣ	558.200	ΤΑΙΒΑΝΙΑ	292.100
ΚΕΝΥΑ	401.900	ΤΖΙΜΠΟΥΤΙ	28.000
ΚΕΝΤΡΟ-ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	19.000	ΤΟΥΡΚΙΑ	28.500
ΚΙΝΑ	286.100	ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ	9.400
ΚΟΚΟ	9.500	ΥΕΜΕΝΗ	59.700
ΚΟΣΤΑΡΙΚΑ	114.400	ΦΥΡΟΜ	32.000
ΚΟΥΒΑ	5.100	ΦΙΛΙΠΠΙΝΑ	12.000

Πηγή από το βιβλίο «Les réfugiés dans le monde», éd. L'Asiomatic, Παρίσι, 1993.

Οι χώρες με το μεγαλύτερο αριθμό επαναστατημένων

Χώρα προέλευσης	Χώρα ασύλου	Περίοδος μεγαλύτερης εβόδου	Αριθμός επαναστατημένων	Επανάσταση από:
Αφγανιστάν	Πακιστάν, Ιράν	6.000.000 (1982)	3.135.000	1989-
Μολδαβία	Μολδαβία, Ν. Αφρική, Ζιμπάβουε	15.000.000 (1992)	16.000.000	1992-
Ιράν	Ιράν, Σαουδική Αραβία, Τουρκία	1.730.000 (1991)	15.10.000	1991-
Αιθιοπία	Κένυα, Σουδάν, άλλες	1.000.000 (1993)	6.000.000	1991-
Ρουάντα	Μπουρούντι, Τατζικία, Ουγκάντα, Ζαΐρ	2.200.000 (7/1994)	5.000.000	1994-
Μπουρούντι	Ρουάντα, Ζαΐρ, Τατζικία	700.000 (10/1993)	430.000	1994-
Σομαλία	Αιθιοπία, Κένυα, άλλες	900.000 (1992)	4.000.000	1991-
Καμπότζη	Μαλαισία, Ταϊβάνη, Βιετνάμ	370.000 (1979)	382.000	1992-93
Μιανμάρ (πρώην Βερμαία)	Μπαγκλαντές	198.000 (1992)	151.000	1992-
Βιετνάμ	Ινδονησία, Χονγκ-Κονγκ, άλλες	145.000 (1979)	66.000	1975-
Τατζικιστάν	Αφγανιστάν	60.000 (1992)	41.000	1992-
Λίβος	Ταϊβάνη	125.000 (1979)	20.700	1975-

Πηγή: Υπηρεσία Αφροασίας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

Οι δέκα κυριότερες χώρες προέλευσης προσφύγων

Χώρα προέλευσης	Χώρα ασύλου	Αριθμός προσφύγων
Αφγανιστάν	Ιράν, Πακιστάν, Ρωσία, Νηία	2.886.000 *
Ρουάντα	Μπουρούντι, Τατζικία, Ουγκάντα, Ζαΐρ	2.125.000 *
Λιβερία	Ακτή Ελεφαντοστού, Γκάνα, Γουινέα, Σιέρα Λεόνε	948.000 *
Σομαλία	Τζιμπουτί, Αιθιοπία, Κένυα, Υεμένη	516.200
Ερυθραία	Σουδάν	425.400
Σουδάν	Αιθιοπία, Κένυα, Ουγκάντα, Ζαΐρ	391.200
Αζερμπαϊτζάν	Αρμενία	334.900
Αγκόλα	Κογκό, Ζαΐρ, Ζάμπια	325.500
Σιέρα Λεόνε	Γουινέα, Λιβερία	311.100
Μπουρούντι	Ρουάντα, Ζαΐρ, Τατζικία	271.000 *

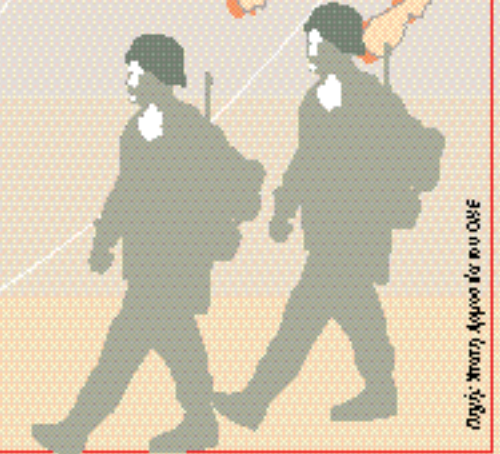
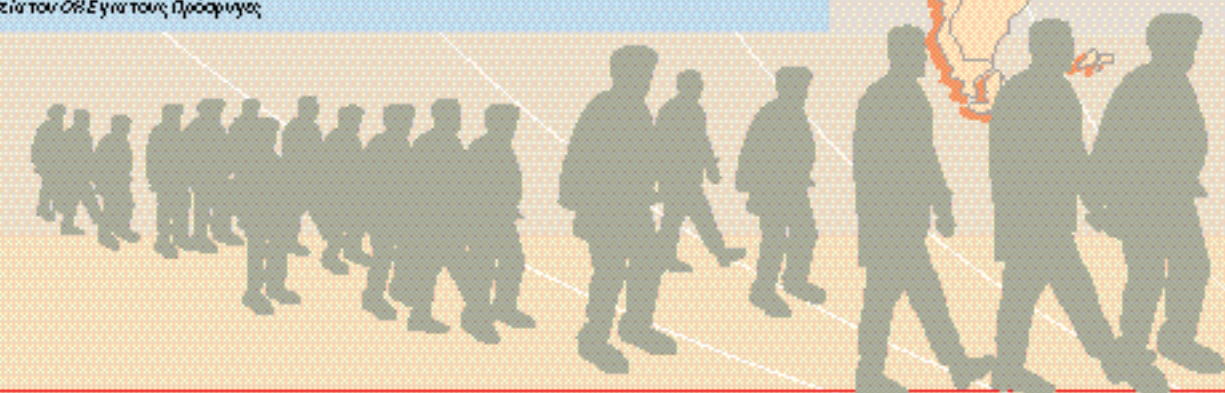
Αριθμοί που καταγράφηκαν στις 31-12-1992
* Αριθμοί που καταγράφηκαν την 3-3-1993
Πηγή: Υπηρεσία Αφροασίας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

Οι δέκα κυριότερες χώρες που προσφέρουν άσυλο σε πρόσφυγες

Χώρα ασύλου	Χώρα προέλευσης	Αριθμός προσφύγων
Ζαΐρ	Μπουρούντι, Ρουάντα, Σουδάν, Αγκόλα	1.800.000 *
Ιράν	Αφγανιστάν, Ιράν	1.741.000 *
Πακιστάν	Αφγανιστάν	1.200.000 *
ΗΠΑ	Διάφορες χώρες	951.500
Σουδάν	Τσαντ, Ερυθραία, Αιθιοπία, Ουγκάντα, Ζαΐρ	601.000
Τατζικία	Μπουρούντι, Ρουάντα	628.000 *
Γουινέα	Λιβερία, Σιέρα Λεόνε	577.200
Γουινέα-Βισαία	Βοσνία, Κροατία	449.000 *
Αρμενία	Αζερμπαϊτζάν, Γεωργία	340.700
Καναδάς	Διάφορες χώρες	339.300

Αριθμοί που καταγράφηκαν στις 31-12-1992
* Αριθμοί που καταγράφηκαν την 3-3-1993
Πηγή: Υπηρεσία Αφροασίας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

ΓΡ. 19/1991 - Η ΚΟΙΝΩΝΕΣΤΗΣ - Η 12-1993

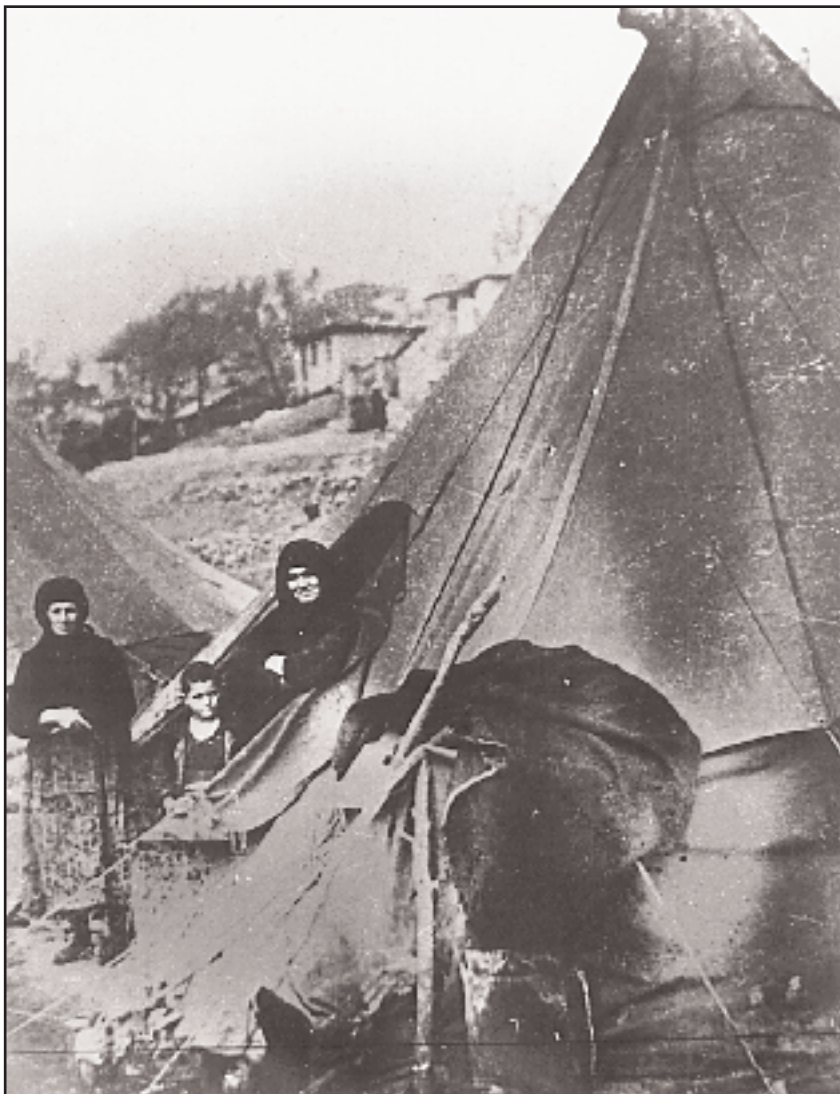

Αρχείο: Αφροασία του ΟΗΕ

Μικρασιατικός Ελληνισμός και Ελλάδα

Με την κατάρρευση του Μικρασιατικού Μετώπου, πρόσφυγες από το εσωτερικό της Μ. Ασίας και Σμυρνιοί περιμένουν στην προκουμαία της Σμύρνης για επιβίβαση. Εγκαταλείπουν τις προγονικές εστίες.

1922. Εικόνα από τις πρώτες πρόχειρες εγκαταστάσεις στην ελληνική ύπαιθρο.

Του Κώστα Φωτιάδη

Αν. Καθηγητή Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΤΟ ΤΕΛΟΣ των Βαλκανικών Πολέμων, ο καθορισμός των συνόρων και η υπογραφή της Συνθήκης του Βουκουρεστίου είχαν ως αποτέλεσμα την εθνολογική ανακατάταξη των βαλκανικών λαών και τη δημιουργία του προσφυγικού ζητήματος. Η απελευθέρωση της Μακεδονίας από τους Νεότουρκους και από τις επεκτατικές βλέψεις της Βουλγαρίας προκάλεσε ισχυρό ρεύμα μετακίνησης ελληνικών πληθυσμών από τα εδάφη της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και της Βουλγαρίας στα νεοαποκτηθέντα ελληνικά εδάφη.

34.112 Έλληνες από τη Βουλγαρία και τη βουλγαροκρατούμενη ακόμη Δυτική Θράκη αναγκάστηκαν να καταφύγουν στη Μακεδονία στα τέλη του 1913 και στις αρχές του 1914. Την ίδια περίοδο, οι Νεότουρκοι, θεωρώντας την Ελλάδα κυρίως υπεύθυνη για τη συρρίκνωση των οθωμανικών εδαφών και τη δημιουργία του μεταναστευτικού ρεύματος των μουσουλμάνων προς τη Μικρά Ασία, θέλησαν να την εκδικηθούν, εγκαθιστώντας όλους τους πρόσφυγες στα ελληνικά χωριά του μικρασιατικού ελληνισμού. Με αφορμή το προσφυγικό πρόβλημα που δημιουργήθηκε με τους μουσουλμάνους των Βαλκανίων, οι Νεότουρκοι προχώρησαν στο άριστα προσχεδιασμένο πρόγραμμα εξότωσης των χριστιανικών εθνοτή-

των της Μικράς Ασίας. Διωγμοί, εκτοπισμοί, οικονομικό μποϊκοτάζ, ψυχολογική τρομοκρατία, λεηλασίες, δολοφονίες και άλλα μέτρα προετοίμαζαν το κλίμα της αναγκαστικής φυγής στην Ελλάδα.

80.176 Έλληνες από την Ανατολική Θράκη και τη Μικρά Ασία εγκατέλειψαν ως το Σεπτέμβριο του 1914 τα σπίτια και τις περιουσίες τους και ήρθαν στη Μακεδονία. Στον αριθμό αυτό δεν συμπεριλαμβάνονταν οι 30.000 εύποροι πρόσφυγες, που δεν χρειάστηκαν την οικονομική βοήθεια της Επιτροπής Περιθάλψεως. Την περίοδο 1912-1914 μετακινήθηκαν ανάμεσα στα βαλκανικά κράτη και τη Μικρά Ασία περίπου 890.000 άτομα. Από την Ελλάδα μετακινήθηκαν προς τη Μικρά Ασία 115.000 μουσουλμάνοι, ενώ στη Μακεδονία ήρθαν περίπου 120.000 Έλληνες από τη Θράκη και τη Μικρά Ασία.

Μικρασιατική καταστροφή

Πριν προφτάσει το ελληνικό κράτος να επουλώσει τις προσφυγικές πληγές του 1914, νέο κύμα προσφυγιάς άρχισε να καταφθάνει στην Ελλάδα, αυτή τη φορά από τον Πόντο, τον Καύκασο και την εμφυλιοκρατούμενη Ρωσία. Από το 1913 έως το 1920 η Ελλάδα προσπαθούσε να αντιμετωπίσει το προσφυγικό πρόβλημα. Δύο χρόνια αργότερα, δέχτηκε το τελειωτικό χτύπημα με την τραγική εξέλιξη που είχε η συμμετο-

Ομάδα Ποντίων προσφύγων στην Κέρκυρα, 20-1-1923.

Σκηνές προσφύγων από τη Μ. Ασία έξω από το Θησείο. (Φωτ.: National Geographic).

χή της στη μικρασιατική περιπέτεια.

Η εθνική συμφορά του 1922 είχε ως συνέπεια το ξερίζωμα του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας. Πάνω από 1.300.000 Έλληνες αναγκάστηκαν να εκπαρισθούν βίαια, τερματίζοντας την τρισχιλιόχρονη δημιουργική παρουσία τους εκεί.

Η εξαντλημένη ηθικά, πολιτικοκοινωνικά, δημογραφικά και οικονομικά Ελλάδα, από το συνεχή δεκαετή πόλεμο, αναγκάστηκε να δεχθεί στους κόλπους της εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες χωρίς συγκεκριμένο σχέδιο υποδοχής.

Η συντριπτική πλειονότητα του

προσφυγικού πληθυσμού, δηλαδή 638.253 άτομα, ποσοστό 53% εγκαταστάθηκε στη Μακεδονία, αρχικά κυρίως στις περιοχές που εγκατέλειψαν οι ανταλλάξιμοι μουσουλμάνοι.

Τα κύρια προβλήματα που αντιμετώπισε το κράτος την πρώτη περίοδο ήταν η επισκευή των εγκαταλειφθέντων οικισμών από τους τουρκικούς και βουλγαρικούς πληθυσμούς, η ανέγερση νέων οικιών και οικισμών, η κατασκευή συγκοινωνιακών έργων, η διανομή γεωργικών κληρών στους γεωργούς πρόσφυγες και ο εφοδιασμός τους με τα

στοιχειώδη εργαλεία και τους γεωργικούς σπόρους για την καλλιέργεια των κτημάτων.

Στον αγώνα της αποκατάστασης των προσφύγων το ελληνικό κράτος βρήκε πολύτιμο βοηθό την Κοινωνία των Εθνών που συνέβαλε στην ίδρυση του διεθνούς οργανισμού της ΕΑΠ (Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων).

Το ελληνικό δημόσιο παραχώρησε αρχικά στην ΕΑΠ έκταση 5.000.000 στρεμμάτων, για την πραγματοποίηση του έργου της αποκατάστασης. Στην επιτυχία του προγράμματος αυτού συνετέλεσαν οι ίδιοι οι πρό-

σφυγες που αναδείχθηκαν, μέσα σε λίγα χρόνια, οι συντελεστές της αναγέννησης, της προόδου και της ευημερίας της Ελλάδας. Σημειώνουμε επίσης ότι ο ερχομός τους βοήθησε την Ελλάδα να ξαναποκτήσει τη χαμένη εθνολογική της ομοιογένεια. Το 1912 η Μακεδονία είχε 513.000 Έλληνες που αντιπροσώπευαν το 42,6% του ολικού πληθυσμού. Το 1926 που είχε σχεδόν ολοκληρωθεί η ανταλλαγή των πληθυσμών, η Μακεδονία που δέχθηκε το μεγαλύτερο τμήμα της προσφυγιάς, είχε ελληνικό πληθυσμό 1.341.000, ο

Συνέχεια στην 20ή σελίδα

Αριστερά: Η Σοφία Ναβροζόγλου από το χωριό Τσατ (περιφέρεια Καισαρείας), πρόσφυγας στη Μπάφρα Ιωαννίνων. 1960. **Δεξιά:** Ένα «τολ» που χρησίμευε για κατοικία στη Νέα Μαλακοπή της Θεσσαλονίκης όπου εγκαταστάθηκαν Καπαδόκες από την Μαλακοπή (περιφέρεια Νιγδης) και Θρακιώτες 1952.

Συνέχεια από την 19η σελίδα

οποίος αντιστοιχούσε σε ποσοστό 88,8%.

Τα 2/3 των εξόδων της ΕΑΠ δαπανήθηκαν στη Μακεδονία, με αποτέλεσμα τη ριζική αλλαγή της περιοχής. Οικονομικά, το ελληνικό κράτος διέθεσε 11 δισεκατομμύρια περίπου για καταναλωτικά και παραγωγικά έργα τη δεκαετία 1922-1932. Όλες οι δαπάνες επένδρεψαν στα ταμεία του ελληνικού δημοσίου, την πρώτη κιόλας δεκαετία της μεταγκατάστασης, από τις εισπράξεις των αγροτικών χρεών και την καταβολή φόρων και πάσης φύσεως δασμών που πλήρωσαν οι πρόσφυγες στο διάστημα αυτό.

Στο τέλος της πρώτης δεκαετίας, οι καλλιεργούμενες εκτάσεις αυξήθηκαν κατά 55% και η γεωργική παραγωγή τετραπλασιάστηκε. Είχε δικιο ο πρώτος πρόεδρος της ΕΑΠ, ο Αμερικανός Η. Morgenthau που τόνιζε συνεχώς: «Οι πρόσφυγες αποδεικνύουν ότι είναι ευλογία διά την Ελλάδα».

Το συγκεκριμένο ελληνικό θαύμα δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί αν δεν συνέπραττε και η επαναστατική κυβέρνηση του Πλαστήρα

με τη δυναμική απόφαση που πήρε στις 14 Φεβρουαρίου του 1923 (αρ. πρωτ. 3473) να αποκαταστήσει τους πρόσφυγες και τους γηγενείς ακτήμονες, απαλλοτριώνοντας τα μεγάλα τσιφλίκια.

Ένα άλλο επαναστατικό μέτρο που πήρε η κυβέρνηση του Ε. Βενιζέλου (1928-1932) ήταν η πραγματοποίηση των αποξηραντικών έργων στη Μακεδονία. Μέσα σε μια τριετία (1928-1931) άλλαξε ριζικά η εδαφική μορφολογία της Μακεδονίας.

Στεγαστικό

Στις ακραίες περιοχές της Αθήνας το κράτος κατασκεύασε 9.000 πρόχειρες κατοικίες. Χρειάζονταν όμως άλλες 15.000 για να βολευτούν οι άστεγοι πρόσφυγες της πόλης. Σ' αυτούς δεν συμπεριλαμβάνονταν όσοι με δικά τους χρήματα μπόρεσαν να αυτοστεγασθούν. Στη Θεσσαλονίκη το στεγαστικό πρόβλημα ήταν οξύτερο, γιατί η πόλη είχε πληγεί το 1917 από την καταστροφική πυρκαγιά.

Συνολικά δαπανήθηκαν από την ΕΑΠ 2.422.961 λίρες Αγγλίας για τη στέγαση 165.000 περίπου αστών

προσφύγων. Το 50% του αστικού πληθυσμού συγκεντρώθηκε στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Σημαντικά αυξήθηκαν και άλλα αστικά κέντρα της Μακεδονίας, όπως η Καβάλα κατά 118%, οι Σέρρες (104,6%), η Ξάνθη (103%), η Δράμα (92%), η Βέροια, τα Γιαννιτσά, η Πτολεμαΐδα, η Αριδαία κ.ά.

Παρά τις φιλότιμες προσπάθειες της πολιτείας και της ΕΑΠ, χιλιάδες αστοί πρόσφυγες συνέχιζαν να ζουν κάτω από πανάθλιες συνθήκες μέσα σε τσίγκινες αυτοσχέδιες παράγκες. Το στεγαστικό πρόβλημα ανάγκασε την κυβέρνηση να επιτάξει και ευρύχωρα σπίτια, που κατοικούσαν από λίγα άτομα. Η προβληματική συμβίωση, όμως, πήρε τη μορφή εχθρότητας. Η εικόνα του πρόσφυγα, γράφει η Βίκα Δ. Γκιζέλη, ήταν στη συνείδηση του ντόπιου εικόνα μισητή.

Αχαρακτήριστη ήταν επίσης η συμπεριφορά μερίδας του ελληνικού λαού, αλλά και του ίδιου του κράτους, στο θέμα της ανταλλάξιμης περιουσίας. Πολλά κτήματα και βοσκοτόπια, που ανήκαν στην ανταλλάξιμη περιουσία, τα οικειοποιήθηκαν διάφοροι επιτήδριοι μη πρόσφυγες, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της περι-

ουσίας το σφετερίστηκε το ίδιο το κράτος.

Προσφορά

Ο αστικός προσφυγικός πληθυσμός με τα μικρά δάνεια που μπόρεσε να πάρει από την Τράπεζα των Προσφύγων, για επαγγελματική αποκατάσταση, κατόρθωσε να ζωντανέψει τις μακεδονίτικες πόλεις και να συμβάλει στην εκβιομηχάνιση της Μακεδονίας, η οποία ως τότε ήταν κυρίως αγροτική περιοχή. Επί πλέον, πολλοί πρόσφυγες που είχαν στις πατρίδες τους σημαντικές θέσεις στη βιομηχανία, το εμπόριο και τον χρηματιστικό τομέα, έφεραν μαζί τους τις επιχειρηματικές τους ικανότητες και τις οικονομίες τους, τις οποίες επένδυσαν σε διάφορους αναπτυξιακούς τομείς. Στη δεκαετία 1922-1932 ο αριθμός των βιομηχανιών υπερδιπλασιάστηκε, η απασχόληση εργατικού δυναμικού αυξήθηκε κατά 175%. Χάρη στους πρόσφυγες, που αποτέλεσαν φτηνό εργατικό δυναμικό, δημιουργήθηκαν νέες βιομηχανικές μονάδες, άγνωστες ως τότε στην Ελλάδα: ταπητουργίας, μεταξουργίας, βυρσοδεψίας, πλαστικών υλών, επεξεργασίας του χαλκού, αγγειοπλαστικής κ.ά. Τα έσοδα του κράτους από τη φορολογία των πολιτών μέσα σε μια τετραετία τετραπλασιάστηκαν. Από 319 εκατομμύρια το 1923 ανέβηκαν σε 1 δισεκατομμύριο 237 εκατομμύρια το 1927.

Για να λάβουμε μια ιδέα της προσφοράς των προσφύγων αναφέρουμε ότι στη Διεθνή Εκθεση της Θεσσαλονίκης το 1927, επί συνόλου 336 Ελλήνων εκθετών, οι 193 ήταν πρόσφυγες εγκατεστημένοι στη Μακεδονία.

Πέρασαν 75 χρόνια. Σήμερα η Ελλάδα είναι περήφανη για το αδικημένο κομμάτι του Ελληνισμού που δέχθηκε στους κόλπους της.

Η πικρία και η αγανάκτηση μπορεί να καθυστέρησαν την αφομοίωση, αλλά δεν την εμπόδισαν. Το πάντρεμα του νέου, που φέρανε οι Μικρασιάτες, με το παλιό, γέννησε το καινούριο που είναι η σύγχρονη Ελλάδα.

Ξύλινες παράγκες στον προσφυγικό συνοικισμό Καλαμαριάς Θεσσαλονίκης. Δεκαετία 1950. (Οι φωτογραφίες είναι από το βιβλίο «Προσφυγική Ελλάδα», εκδ. Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών και Ίδρυμα Α. Γ. Λεβέντη, Αθήνα 1992).

Οι πολιτικοί πρόσφυγες του ελληνικού εμφυλίου

Του Περικλή Ροδάκη

Ιστορικού - συγγραφέα

ΜΕΤΑ την ήττα του ΕΑΜικού Κινήματος Εθνικής Αντίστασης τον Δεκέμβριο του 1944 και την παράδοση με τη συμφωνία της Βάρκιζας (12-2-1945), στη χώρα μας άρχισαν συνεχείς διώξεις κατά της Αριστεράς, τόσο από τον κρατικό μηχανισμό (Αστυνομία, χωροφυλακή και στρατό) όσο και από το παρακράτος που πρόβαλε παντού με την οργάνωση και τον εξοπλισμό των Αγγλων.

Το ΚΚΕ, που από νωρίς (καλοκαίρι του 1945) προσβλέπει σε νέο αντάρτικο, κατευθύνει τους διωκόμενους προς τους βόρειους γείτονες που τότε είχαν καθεστώς Λαϊκής Δημοκρατίας. Ετσι κατέφυγαν προς του βόρειους γείτονες πολλοί από την Β. Ελλάδα που είχαν γίνει στόχος του παρακράτους. Ταυτόχρονα το ίδιο το ΚΚΕ κατευθύνει προς τα 'κει τους παράνομους από όλη σχεδόν την Ελλάδα.

Στη Γιουγκοσλαβία το ΚΚΕ φρόντισε να δημιουργηθεί ένα ειδικό στρατόπεδο Ελλήνων, στο Μπούλκες. Εκεί κατέφυγαν περισσότεροι από 6.000. Το στρατόπεδο του Μπούλκες οργανώθηκε στρατιωτικά από το ΚΚΕ, ενώ η γιουγκοσλαβική κυβέρνηση παρείχε στους πολιτικούς εξόριστους του Μπούλκες δυνατότητες εργασίας.

Οι Έλληνες του Μπούλκες εργάζονται ως στρατιωτικοί σχηματισμοί (λόχοι, τάγματα, συντάγματα, ταξιαρχίες) στα δημόσια έργα της Γιουγκοσλαβίας. Η ζωή στο στρατόπεδο ήταν ομάδα συμβίωσης που δεν παρέλειπε και την στρατιωτική εκπαίδευση.

Εμειναν εκεί λιγότερο από χρόνο, γιατί στην Ελλάδα άρχισε Εμφύλιος Πόλεμος (1946-1949) και οι πολιτικοί πρόσφυγες του Μπούλκες θα περάσουν και πάλι στην Ελλάδα για να ενταχθούν στο λεγόμενο «Δημοκρατικό στρατό». Στο στρατόπεδο του Μπούλκες η συμβίωση των Ελλήνων δεν στάθηκε αρμονική. Δημιουργήθηκαν προβλήματα μεταξύ των προσφύγων που οδήγησαν σε συγκρούσεις, εκτελέσεις, βασανιστήρια και τελικά στην εκδίωξη πολλών αντιτιθέμενων στη γραμμή της ηγεσίας.

Η ήττα

Το πρώτο δεκαπενθήμερο του Αυγούστου 1949 ο Δημοκρατικός Στρατός ηττήθηκε και στο Γράμμο και στο Βίτσι. Δεν είχε καμία δυνατότητα ανασύνταξης. Και παράλληλα δεν υπήρχε καμία περίπτωση παράδοσής του. Ετσι αποφασίζεται η έξοδος από την Ελλάδα. Τους αντάρτες θα ακολουθήσουν πολίτες που δεν μπορούν να μείνουν στο ελληνικό έδαφος. Υπολογίζονται 25% των μαχητών.

Η αποχώρηση του Δημοκρατικού Στρατού γίνεται σε συντεταγμένες μονάδες. Αποχωρούν νύχτα (30 προς 31 Αυγούστου). Η ηγεσία έχει ρυθμίσει κιόλας το πρόβλημα αυτό με την Αλβανία και Βουλγαρία. Κά-

Με τη λήξη του εμφυλίου, Έλληνες πρόσφυγες κατέφυγαν σε Ανατολικές χώρες, στα όρια των οποίων έγιναν εκ νέου μετακινήσεις. Το σύνολο των πολιτικών προσφύγων από τον εμφύλιο πόλεμο, υπολογίζεται γύρω στις 100.000 (φωτ. από το βιβλίο: «Από τον Γράμμο στην πολιτική προσφυγιά», του Θωμά Δρίτσιου, εκδ. «Δωρικός», 1983).

πως διαφορετικά είναι με τη Γιουγκοσλαβία επειδή είχε καταγγελθεί ο Τίτο ως πράκτορας του Ιμπεριαλισμού και ο γραμματέας του ΚΚΕ Ν. Ζαχαριάδης απέδωσε την ήττα του Δημοκρατικού Στρατού στον Τίτο. Στη Γιουγκοσλαβία πέρασαν περί τις 60.000 συνολικά και εγκαταστάθηκαν στην περιοχή των Σκοπίων. Εκτός από 6.000 που έφυγαν αργότερα για την Τσεχοσλοβακία και Ουγγαρία, οι άλλοι έμειναν στα Σκόπια.

Στην προσφυγιά

Στις 29 προς 30-8-1949 σε κανονική συγκρότηση τα τμήματα του Δημοκρατικού Στρατού περνάνε στο Γράμμο τα σύνορα της Αλβανίας, όπου αμέσως αφοπλίζονται. Κατευθύνονται προς το στρατόπεδο του Μπουρελιού και στο Ελβασάν. Τμήματα του Δημοκρατικού Στρατού εξακολουθούν να περνάνε τα αλβανικά σύνορα όλο τον Σεπτέμβριο 1949. Στη Βουλγαρία έφτασαν στην Μπερκόβιτσα όπου και αφοπλίστηκαν.

Στο Μπουρέλι-Ελβασάν έγινε η 1η ολομέλεια του ΚΚΕ και πάρθηκαν αποφάσεις για το πού και πώς θα πήγαιναν τώρα, γιατί κανένας δεν επρόκειτο να μείνει στην Αλβανία, ενώ λίγοι θα έμειναν στη Βουλγαρία. Καθορίστηκε επίσης πόσοι θα πήγαιναν στο κάθε μέρος.

Αποφασίστηκε λοιπόν 13.500 να μετακινηθούν στην Τσεχοσλοβακία (αργότερα πήγαν και από τη Γιουγκοσλαβία από τις 6.000 που έφυ-

γαν), στην Πολωνία 9.000 (εδώ αργότερα έφτασαν στις 12.000), στη Βουλγαρία έμειναν 8.800, στη Ρουμανία πήγαν 5.600 και προστέθηκαν και άλλοι 1.000, στην Ουγγαρία 4.000 και αργότερα προστέθηκαν άλλοι 2.000, στην Α. Γερμανία 2.200 (από τους οποίους 1.500 ήταν νέοι) και στη Σοβιετική Ένωση (Τασκένδη) 16.500. Αργότερα θα προστεθούν άλλοι 5.500 που έφτασαν τελικά τους 22.000.

Σ' όλες τις χώρες είχε προετοιμαστεί η άφιξή τους και υπήρχαν καταλύματα. Εφυγαν κλεισμένοι σε αμπάρια πλοίων για να μην γίνουν αντιληπτοί. Οσοι έφυγαν από την Αλβανία για την Τασκένδη διέπλευσαν το Αιγαίο, πάντα κλεισμένοι σε αμπάρια. Οσοι κατευθύνθηκαν στην Πολωνία πέρασαν από το Γιβραλτάρ.

Στη Σοβιετική Ένωση κατευθύνθηκαν όλοι στην Τασκένδη όπου υπήρχε στρατόπεδο αιχμαλώτων πολέμου (Γερμανών και Ιαπώνων) ενώ είχε αδειάσει και στο Τσιρτσίκ. Αυτή τη φορά δεν έχουσε στρατόπεδα και στρατιωτική εκπαίδευση.

Στην Τασκένδη

Οι χώρες που δέχθηκαν να φιλοξενήσουν τους πολιτικούς πρόσφυγες του Δημοκρατικού Στρατού φρόντισαν να τους εξασφαλίσουν εργασία στα μέτρα και στις δυνατότητές τους. Στις ευρωπαϊκές χώρες η εγκατάστασή τους έγινε κατά μικρές ομάδες που κατά κάποιον τρόπο ενσωματώθηκαν

στην κοινωνία. Ετσι δεν δημιουργήθηκαν προβλήματα μεταξύ των προσφύγων. Οι πρόσφυγες όμως της Τασκένδης εξακολούθησαν να ζουν ως ξεχωριστή κοινωνία μέσα στην πόλη. Το στρατόπεδο χωρίστηκε σε μικρότερα μέρη που τα ονόμασαν πολιτείες. Κάθε πολιτεία είχε τη δική της διοίκηση και το σύνολο των 16.500 που έφτασαν στην Τασκένδη χωρίστηκαν σε 13 πολιτειούλες. Γρήγορα δημιουργήθηκαν προβλήματα που οδήγησαν το 1955 σε ανοικτή σύγκρουση ανάμεσα στην ηγεσία του ΚΚΕ που επέβαλλε τη γραμμή και την πολιτική (δηλαδή τη Ζαχαριαδική πολιτική ηγεσία) και στα στελέχη της βάσης.

Οι πρόσφυγες προσπάθησαν από την αρχή να επιστρέψουν στην Ελλάδα αλλά δεν τους δέχονταν. Μετά το 1955 το ελληνικό κράτος άρχισε να εξετάζει μεμονωμένες περιπτώσεις για να χορηγήσει άδεια επιστροφής, αλλά ελάχιστες ενέκρινε. Ακόμη και με την κυβέρνηση του Γ. Παπανδρέου ελάχιστες άδειες εγκρίθηκαν. Μόνο μετά τον παραμερισμό της χούντας άνοιξε ο δρόμος για επαναπατρισμό, οπότε άρχισε η ομαδική επιστροφή.

Αρκετοί έμειναν και εξακολουθούν να ζουν στους τόπους που τους φιλοξένησαν. Το σύνολο της προσφυγιάς υπολογίζεται σε 80.000, συν τις 60.000 που πέρασαν στα Σκόπια και τα 15.000 παιδιά με τις μονάδες που έφυγαν λίγο πριν.

Κωνσταντινούπολη και Ιμβρος, Τένεδος

Του **Αλέξη Αλεξανδρή**

Διδάκτορας Διεθνών Σχέσεων

ΜΕΤΑ τη μικρασιατική καταστροφή ο ακμαίος Ελληνισμός της Κωνσταντινούπολης, που αριθμούσε 350.000 το 1920, συρρικνώθηκε σημαντικά και σύμφωνα με τις πρόνοιες της Συνθήκης της Λωζάννης του 1923 περιορίστηκε στους 103.000. Έτσι, 73.000 ομογενείς με τουρκική ιθαγένεια και άλλοι 30.000 Έλληνες υπήκοοι, μόνιμοι κάτοικοι της Πόλης, αποτέλεσαν την επίσημη ελληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης. Σε αυτούς πρέπει να προστεθούν και οι 8.300 Έλληνες των μαρτυρικών νησιών της Ιμβρου και της Τενέδου οι οποίοι, όπως προέβλεπε η Συνθήκη της Λωζάννης, θα απολάμβαναν καθεστώς τοπικής αυτοδιοίκησης. Το αναφαίρετο δικαίωμα της μειονότητας αυτής να παραμείνει στη γενέτειρά του διατηρώντας τον ελληνορθόδοξο χαρακτήρα της επιβεβαιώθηκε και ενισχύθηκε με τη συμφωνία Βενιζέλου - Ατατούρκ του 1930. Κάτω από αυτές τις συνθήκες το ελληνορθόδοξο στοιχείο της Τουρκίας αυξήθηκε στους 125.046 το 1935.

Ωστόσο, η χριστιανική αυτή εθνοθρησκευτική ομάδα, με τον δυτικό και κοσμοπολίτικο της προσανατολισμό, θεωρούνταν πάντα ως ξένο σώμα στην εθνικιστική και αυταρχική κεμαλική Τουρκία. Τα έντονα χαρακτηριστικά ξενοφοβίας ήλθαν στην επιφάνεια όταν το 1941 η τουρκική κυβέρνηση, επηρεασμένη από τις ρατσιστικές ιδέες της ναζιστικής Γερμανίας, εκτόπισε σε στρατόπεδα συγκεντρώσεως, στις στέπες της ανατολικής Τουρκίας, όλους του μη μουσουλμάνους μειονοτικούς μεταξύ 20-45 ετών. Την ίδια εποχή εκτοπίστηκαν στην Ανατολία και δύο σημαίνοντες Μητροπολίτες του Οικουμενικού Πατριαρχείου, το οποίο συνέχισε να ασκεί τις πνευματικές και εκκλησιαστικές του αρμοδιότητες και μετά το 1923, αλλά κάτω από τον συνεχή έλεγχο και τους ασφυκτικούς περιορισμούς που έθεσε το κεμαλικό καθεστώς. Ένα χρόνο αργότερα, το Νοέμβριο του 1942, η Αγκυρα έθεσε σε εφαρμογή έναν έκτακτο φόρο κεφαλαίου, το βαρλίκ βεργκισί, που στην πράξη στόχευε αποκλειστικά στους μη μουσουλμάνους της Τουρκίας.

Η περίοδος κρίσης για την ομογένεια της Τουρκίας ήρθε στα μέσα της δεκαετίας του 1950 κατά την ελληνοτουρκική διπλωματική αναμέτρηση για την Κύπρο, όταν τη νύχτα της 6-7 Σεπτεμβρίου 1955 έλαβαν χώρα οι καταστροφικές ανθελληνικές ταραχές στην Κωνσταντινούπολη και τη Σμύρνη, κατά τις οποίες έχασαν τη ζωή τους 16 ομογενείς, ενώ 200 γυναίκες και νεανίδες έπεσαν θύματα βιασμού.

Οι πιο χτυπητές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των όρων της Συνθήκης της Λω-

Απελαθέντες Έλληνες από την Κωνσταντινούπολη διασχίζουν τα σύνορα στον Εβρο, 26.10.1964. (Αρχειό Δημητρίου Καλούμενου)

Δυσβάσταχτη πίκρα στα μάτια ενός από τους τελευταίους Έλληνες της Ιμβρου. Το 1912, το αμιγώς ελληνικό νησί είχε 9.207 κατοίκους. Σήμερα αριθμεί 300 ψυχές, γέροντες στη συντριπτική πλειοψηφία.

ζάννης έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια της δεύτερης κυπριακής κρίσης το 1964 - 1967, όταν η Αγκυρα χρησιμοποίησε τον ελληνισμό της

Τουρκίας ως διαπραγματευτικό χαρτί στην ελληνοτουρκική σκακιά. Η εφαρμογή του τουρκικού «σχεδίου διάλυσης» στην Ιμβρο

και Τένεδο, με τη μαζική απαλλοτρίωση σχεδόν όλης της καλλιεργήσιμης γης, τη μεταφορά εποίκων από την ηπειρωτική Τουρκία και την κατάργηση της ελληνορθόδοξης παιδείας, ώθησε τον Αγαιοπελαγίτικο ελληνικό πληθυσμό στο να εγκαταλείψει τα νησιά αυτά. Στην Κωνσταντινούπολη, ορόσημο στο ξεκλήρισμα της ομογένειας αποτέλεσε η μαζική και αυθαίρετη απέλαση 12.592 Ελλήνων υπηκόων το 1964 - 1965 και η ταυτόχρονη δέσμευση των περιουσιακών τους στοιχείων.

Αποτέλεσμα της κατάστασης αυτής ήταν η ραγδαία μείωση του ελληνικού πληθυσμού στην Τουρκία, ο οποίος το 1965 ήταν 76.122, το 1978 7.822, ενώ σήμερα δεν ξεπερνά τις 3.000. Στην Ιμβρο και την Τένεδο η εικόνα είναι ακόμη πιο δραματική, καθώς έχουν παραμείνει μόνο λίγοι γέροντες.

Η μαζική έξοδος των Ελλήνων της Τουρκίας οφείλεται αποκλειστικά στις αποπνικτικές συνθήκες κάτω από τις οποίες οι Τούρκοι ανάγκασαν την ομογένεια να ζήσει, ειδικά κατά την περίοδο 1955-1975. Σήμερα περίπου 90.000 Κωνσταντινουπολίτες, Ιμβριοί και Τενέδιοι έχουν βρει καταφύγιο στην Ελλάδα, ενώ άλλοι 30.000 ομογενείς πρόσφυγες έχουν καταφύγει στην Αμερική, τον Καναδά, την Αυστραλία και τη Δυτική Ευρώπη.

Επειτα από περίπου τριάντα χρόνια προσφυγιάς οι εκ Τουρκίας ομογενείς προσπαθούν ακόμη να πείσουν το ελληνικό κράτος να τους αναγνωρίσει επισήμως ως πρόσφυγες.

Η βάρβαρη τουρκική στρατιωτική εισβολή της 20ής Ιουλίου 1974, μετέτρεψε 200 περίπου χιλιάδες Ελληνοκύπριους σε πρόσφυγες μέσα στην ίδια τους την πατρίδα. Το τεράστιο πρόβλημα στέγασης των εκτοπισμένων που αρχικά έμεναν σε προσφυγικούς συνοικισμούς με αντίσκηνα, λύθηκε έπειτα από μερικά χρόνια. Παραμένει όμως ανοικτό το θέμα των αγνοουμένων και η απελευθέρωση των τουρκοκρατούμενων εδαφών.

Του **Λάζαρου Α. Μαύρου**

Κύπρος: 21 χρόνια μετά...

«ΕΘΝΟΣ προσφύγων» κατέστη στη σύγχρονη τραυματική διαδρομή του το ελληνικό έθνος, στο φοβερό συναπάντημά του με τον τουρκικό κεμαλισμό και από την εθνική τούτη καταδίκη δεν ευτύχησε να εξαιρεθεί ο κυπριακός ελληνισμός.

Η βάρβαρη τουρκική στρατιωτική εισβολή της 20ής Ιουλίου 1974, που ακολούθησε το χουντικό πραξικόπημα στην Κύπρο εφήρμωσε μεθοδικά και σχεδιασμένα, ό,τι ονομάστηκε στον πρόσφατο και συνεχιζόμενο πόλεμο στην πρώην Γιουγκοσλαβία, «εθνική εκκαθάριση»: Μαζικός, βίαιος, εκτοπισμός των γηγενών Ελλήνων Κυπρίων από τις βόρειες περιοχές του νησιού, που κατελήφθησαν από τον τουρκικό Αττίλα, τα τουρκικά στρατεύματα εισβολής.

Μαζικός βίαιος εκτοπισμός, από τις πόλεις και τα χωριά τους, τα σπίτια και τις περιουσίες τους, στην κατεχόμενη Κερύνεια, Αμμόχωστο, Μόρφου, Καρπασία.

Θύματα του τουρκικού εκτοπι-

σμού, βίαια προσφυγοποιηθέντες στις νότιες, τις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου, από τον Ιούλιο και Αύγουστο του '74, το ένα τρίτο περίπου του συνολικού πληθυσμού της Μεγαλονήσου. Διακόσιες περίπου χιλιάδες πρόσωπα, Έλληνες Κύπριοι στη μείστη πλειοψηφία τους, μετατράπηκαν εν μια νυκτί το καλοκαίρι του 1974 σε πρόσφυγες μέσα στην ίδια τους την πατρίδα.

Στόχος του τουρκικού σχεδίου εθνικής εκκαθάρισης, ό,τι και στη Μικρασία, την Ιμβρο, την Τένεδο, η πλήρης τουρκοποίηση των κατεχομένων περιοχών, ο παράνομος εποίκισμός τους από τουρκικούς πληθυσμούς συστηματικά μεταφερόμενους από την Τουρκία, η αλλαγή του δημογραφικού χαρακτήρα της Κύπρου. Το τουρκικό σχέδιο υλοποιείται ανενόχλητα, επί 21 ήδη χρόνια. Προς επιβεβαίωση τούτου, το τουρκικό κατοχικό ψευδοκράτος Ντενκτάς έχει από χρόνια χαράξει στις

νότιες πλαγιές της κατεχόμενης οροσειράς του Πενταδακτύλου, δύο τεράστιες τουρκικές σημαίες και το κεμαλικό σύνθημα της εθνικής εκκαθάρισης: «είναι ευτυχία να λες ότι είσαι Τούρκος». Σε μέγεθος και τρόπο που να είναι διαρκώς ορατό από τους διαμένοντες στις ελεύθερες περιοχές της Λευκωσίας.

Μερικές εκατοντάδες Έλληνες Κύπριοι, κυρίως γέροντες, που απέμειναν σκλαβωμένοι στην κατεχόμενη περιοχή της Καρπασίας, πιέζονται συστηματικά από το κατοχικό ψευδοκράτος να ακολουθήσουν το δρόμο του εκτοπισμού στις ελεύθερες περιοχές, για να επανενωθούν με τις διαμελισμένες οικογένειές τους.

Το τεράστιο πρόβλημα στέγασης των 200 χιλιάδων εκτοπισμένων, που είχε να αντιμετωπίσει το 1974 η καθημαγμένη από την τουρκική εισβολή Κυπριακή Δημοκρατία, κράτησε μερικά χρόνια. Οι προσφυγικοί καταυλισμοί των θλιβερών αντισκήνων,

άρχισαν σιγά-σιγά να αντικαθίστανται από τους προσφυγικούς συνοικισμούς που οικοδομήθηκαν γύρω από τις ελεύθερες πόλεις του νησιού, με εξωτερική κυρίως οικονομική βοήθεια. Αμερικανική κατά, κύριο λόγο. Λόγω των αμερικανικών «τύψεων» της κιςιγκερικής συμμετοχής στο έγκλημα που υπέστη η Κύπρος, είπαν μερικοί.

Άλλοι έκριναν ότι το σχέδιο της λεγόμενης «άνετης προσωρινότητας» ήθελε να αποτρέψει τη γέννηση βίαιου ριζοσπαστισμού μέσα στα άθλια αντίσκηνα των προσφυγικών καταυλισμών. Και ακολούθησε η ραγδαία οικονομική ανάκαμψη...

Τώρα πλέον η διεκδίκηση της απελευθέρωσης των τουρκοκρατούμενων εδαφών και η επιστροφή, δεν αφορά απλώς και μόνο την αποκατάσταση των 200 χιλιάδων εκτοπισθέντων του 1974 και των ήδη ενηλικιωμένων υιών και θυγατέρων τους, δεν είναι απλώς η βούληση επιστροφής στα τουρκοπατημένα σπίτια και τις περιουσίες τους, είναι πάνω απ' όλα η διεκδίκηση της ελευθερίας.

Ελληνες πρόσφυγες από το Σοχούμι της Αμπχαζίας που έχουν καταφύγει στο ελληνοποντιακό χωριό της Γεωργίας Τζεγκισβάρι. (Φωτ.: Στ. Ματσάγγος)

Οι Έλληνες στο μέσον των πολέμων του Καυκάσου

Του **Βλάση Αγτζίδη**

Ιστορικού

ΕΝΑ από τα πλέον ενδιαφέροντα φαινόμενα που χαρακτηρίζουν τον ελληνοισμό είναι η εμπλοκή του στις τραγικές εξελίξεις στην πρώην Σοβιετική Ένωση, με την παρουσία των πολυάριθμων ελληνικών κοινοτήτων στις ζώνες κρίσης που έχουν ενεργοποιηθεί και πάλι. Ο Καυκάσος εξελίσσεται με εξαιρετικά γοργούς ρυθμούς σε ένα από τα «καυτά σημεία» του πλανήτη μας. Δεκάδες εθνότητες μάχονται η μία κατά της άλλης σε ένα αιματηρό παιχνίδι εξασφάλισης ζωτικού χώρου. Ο δυτικός πολίτης στέκεται έκπληκτος μπροστά στη βιαιότητα των συγκρούσεων, αδυνατώντας να κατανοήσει τη νομοτέλεια των ρήξεων. Γιατί εδώ και μερικά χρόνια έχει μπει σε κίνηση μια διαδικασία δημιουργίας εθνικών κρατών, η οποία στη δύση έχει περατωθεί τον προηγούμενο αιώνα και για μας το τραγικό 1922. Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης άφησε ένα μεγάλο πολιτικό κενό. Ο κεντρικός εγγυητής των ισορροπιών που δημιουργήθηκαν με διαδικασίες δεκαετιών έπαψε να υπάρχει. Η διάλυση του γραφειοκρατικού μηχανισμού, που με την τέχνη του τρόμου υποχρέωνε

τα έθνη και τους λαούς να ακολουθούν υποταγμένοι τους πειραματισμούς των επαγγελματιών «επαναστατών», άφησε ελεύθερες τις πραγματικές αντιθέσεις να εκφραστούν και τις φυγόκεντρες τάσεις να επικρατήσουν.

Μέσα σ' όλη αυτή την κοσμογονία βρίσκονται οι ελληνικές μειονότητες. Πεντακόσιες χιλιάδες Έλληνες (ή πλειονότητα των οποίων είναι Μικρασιάτες προερχόμενοι από τον Μικρασιατικό Πόντο) βρίσκονται στη δίνη των γεγονότων και των μεγάλων αλλαγών. Ο χώρος του Καυκάσου είναι ιδιαίτερα σημαντικός για τους Έλληνες, εφ' όσον στα μαυροθαλασσίτικα παράλια του και στον μικρασιατικό Πόντο υπήρχε το δεύτερο μεγάλο κέντρο του ελληνοισμού, που για τρεις χιλιάδες χρόνια είχε μια έντονη και σημαντική παρουσία.

Ναγκόρνο Καραμπάχ, Αμπχαζία και Τσετσενία

Οι πρώτοι Έλληνες που βρέθηκαν στο μέσον των συγκρούσεων ήταν οι 500 Έλληνες του Ναγκόρνο Καραμπάχ. Τον Απρίλιο του 1992 καταστράφηκε το μοναδικό αμιγές

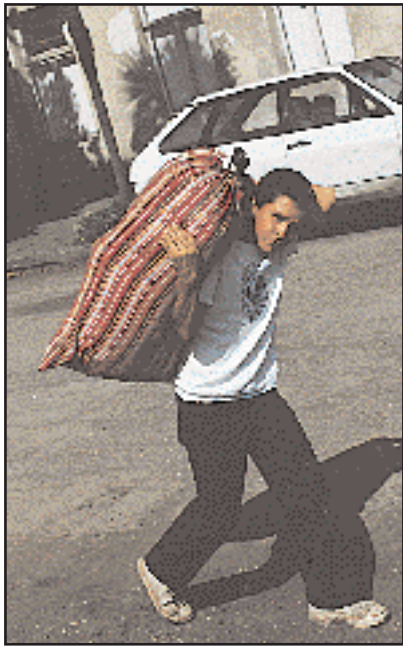

Η επικίνδυνη ζώνη του Καυκάσου. Με μπλε παράσιανται οι ελληνικές εγκαταστάσεις. Τα βέλη δείχνουν την αναχώρηση των Ελλήνων από τις εμπόλεμες περιοχές.

ελληνικό χωριό του Ναγκόρνο Καραμπάχ.

Λίγο αργότερα ξέσπασαν οι αιματηρές συγκρούσεις στην Αμπχαζία, αυτόνομη περιοχή της Γεωργίας, μεταξύ Αμπχαζίων και ρωσόφωνων αυτονομιστών και Γεωργιανών. Στην Αμπχαζία, με πρωτεύουσα το Σοχούμι (αρχαία ελληνική Διοσκουριάς) κατοικούσαν 15.000 Έλληνες, οι οποίοι είχαν ξαναεπιστρέψει στην περιοχή από την Κεντρική Ασία όπου τους εξόρισε ο Στάλιν το

1949. Το μεγαλύτερο μέρος των Ελλήνων της Αμπχαζίας κατάφερε να διαφύγει ως πρόσφυγας στην Ελλάδα και στην υπόλοιπη πρώην Σοβιετική Ένωση (κυρίως Ρωσία). Οι εγκλωβισμένοι στην περιοχή ελέγχου των Γεωργιανών στο Σοχούμι και στην περιφέρεια (το 1/5 της Αμπχαζίας) μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα με την επιχείρηση «Χρυσόμαλλο Δέρας». Ο πόλεμος στοιχίσε περίπου 150-200 νεκρούς στην ελληνική κοινότητα. Οι αιτίες των θα-

Το μικρό Ελληνόπουλο της Αμπαζίας, πρόσφυγας στο λιμάνι του Σοχούμι, σηκώνει τα βάρη της νέας ελληνικής προσφυγιάς.

νάτων ήταν οι βομβαρδισμοί, οι δολοφονημένοι από συμμορίες παρακρατικών και οι μάχες.

Άλλη εστία πολέμου ήταν η Τσετσενία. Μέχρι την έναρξη των συγκρούσεων ζούσαν στην περιοχή αυτή 1.000-1.500 Έλληνες. Οι περισσότεροι έχοντας προβλέψει την τραγική συνέχεια, κατέφυγαν μετά το 1992 στη νότιο Ρωσία και στην Ελλάδα. Την περίοδο που εμφανίστηκε ο ρωσικός στρατός και άρχισαν οι συγκρούσεις, έμεναν περίπου 250 Έλληνες στην περιοχή. Από αυτούς, άλλοι κατέφυγαν στο Βλαδικαυκάς της Βόρειας Οσετίας όπου κατοικούν 5.000 Έλληνες και είναι οργανωμένοι στον «Ελληνικό Σύλλογο Φοίνιξ», άλλοι κατέφυγαν στην Μαχατσκαλά, πρωτεύουσα του Νταγκεστάν που βρίσκεται στην Κασπία Θάλασσα φιλοξενούμενοι από τους συγγενείς τους ή άλλους ομογενείς.

Σε εστία έντασης κατοικούν σήμερα 9.000 Έλληνες της Κριμαίας, οι οποίοι επέστρεψαν στη γενέθλια γη από τη Σιβηρία και το Ουζμπεκιστάν όπου τους είχε εκτοπίσει ο Στάλιν το 1944. Στην περιοχή υπάρχει έντονος ανταγωνισμός μεταξύ Ουκρανίας, στην οποία υπάγεται διοικητικά, και Ρωσίας, η οποία τη διεκδικεί. Ένταση, παράλληλα, δημιουργεί η μαζική εγκατάσταση των Τατάρων και η τουρκική διείσδυση.

Επίλογος

Ο ελληνισμός για άλλη μια φορά βρίσκεται στο μάτι του κυκλώνα, αποδεικνύοντας με αυτόν το δραματικό τρόπο ότι η συμμετοχή μας στις τρομακτικές αλλαγές που διαδραματίζονται είναι άμεση.

Η εμφάνιση του ελληνικού προσφυγικού προβλήματος και σήμερα δεν είναι μόνο μια τραγική εμπειρία για το ελληνικό έθνος, αλλά και μια απόδειξη ότι εξακολουθεί να παραμένει στους σημαντικούς χώρους της Μαύρης Θάλασσας –μέσω των εκεί ελληνικών μειονοτήτων– διεκδικώντας μια θέση στις νέες ισορροπίες που διαμορφώνονται.

Κάτοικοι του ελληνικού χωριού Γιαγτάν της Αρμενίας. Το 1992 δέχθηκε Έλληνες πρόσφυγες από το μοναδικό ελληνικό χωριό του Ναγκόρνο Καραμπάχ που καταστράφηκε κατά τη διάρκεια συγκρούσεων μεταξύ Αζέρων και Αρμενίων. (Φωτ.: Στ. Ματσάγγος)

Δάκρυα συγκίνησης κατά την αποβίβαση στην Ελλάδα. Από την άφιξη των 1.000 περίπου ομογενών μας που μεταφέρθηκαν το 1899 με πλοίο, από το Σοχούμι της Γεωργίας στην Αλεξανδρούπολη, όταν οι συγκρούσεις των Γεωργιανών με τους Αμπαζιούς εξανάγκασαν τους Έλληνες της περιοχής σε εκπατρισμό.

Χρονολόγιο της ποντιακής προσφυγιάς

1897 Ελληνικές οικογένειες από το ρωσοκρατούμενο Καρς του Καυκάσου καταφεύγουν στην απελευθερωμένη Θεσσαλία.

1914 Πολλοί Πόντιοι καταφεύγουν στην μόλις απελευθερωμένη Μακεδονία, πιεζόμενοι από τον τουρκικό φανατισμό που άρχισε να εκδηλώνεται εναντίον τους λίγα χρόνια πριν, εξαιτίας του Κρητικού Ζητήματος.

1918 150.000 Έλληνες καταφεύγουν από τον Πόντο στη Ρωσία, μετά τη συνθήκη του Μπρεστ Λιτόφσκ, φοβούμενοι τις τουρκικές διώξεις.

1919 Φεύγουν οι χιλιάδες Έλληνες αστοί από τη Ρωσία εξαιτίας του εμφυλίου πολέμου και της επικράτησης των μπολσεβίκων (μόνο από την Οδησό φεύγουν 20.000). Χιλιάδες Έλληνες πρόσφυγες επιστρέφουν στον Πόντο ελπίζοντας στη δημιουργία ανεξάρτητου ποντιακού κράτους.

1923 Μικρασιατική ήττα και ανταλλαγή των πληθυσμών με τη Συνθήκη της Λωζάννης. Όσοι επέζησαν της τρομακτικής γενοκτονίας που έκαναν οι Τούρκοι, φτάνουν στην Ελλάδα. Παράλληλα φεύγουν από τη Ρωσία δεκάδες χιλιάδες Έλληνες πρόσφυγες. Το κύμα αυτό, που φτάνει τις 400.000 άτομα, είναι το μεγαλύτερο.

1928 Ο Βενιζέλος απαγορεύει τη μετακίνηση Ελλήνων από την πρώην ΕΣΣΔ στην Ελλάδα. Χιλιάδες Μικρασιάτες Πόντιοι εγκλωβίζονται εκεί.

1939 Αρχίζουν οι σταλινικές διώξεις κατά του ελληνικού πληθυσμού. Περίπου 30.000 γυναίκοπαιδα εκτελεσμένων ή εξορισμένων σε στρατόπεδα συγκέντρωσης Ελλήνων απελαύνονται από τις σοβιετικές αρχές στην Ελλάδα.

1948 Έλληνες υπήκοοι, εκτοπισμένοι στο Ουζμπεκιστάν φτάνουν στην Ελλάδα.

1955 Λίγες χιλιάδες Έλληνες υπήκοοι εκτοπισμένοι στην κεντρική Ασία φτάνουν στην Ελλάδα. Τα δύο τελευταία κύματα έγιναν σε αντάλλαγμα της μετακίνησης Αρμενίων της Ελλάδας προς τη σοσιαλιστική Αρμενία.

1965 Στο πλαίσιο της βελτίωσης των σχέσεων Ελλάδας - ΕΣΣΔ επιτρέπεται η μετακίνηση πολλών Ποντίων στην Ελλάδα, μεταξύ των οποίων πολλοί επιζήσαντες από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Τότε αρχίζει η εγκατάσταση στο Μενίδι, Ασπρόπυργο κ.λπ.

1976 Μετά την κατάρρευση της δικτατορίας αρχίζει και πάλι η μετακίνηση των εκτοπισμένων Ελλήνων, από την κεντρική Ασία προς την Ελλάδα.

1989 Εξαιτίας της περεστρόικα και της επερχόμενης διάλυσης της ΕΣΣΔ εμφανίζεται μεγάλο κύμα μετακινούμενων Ελλήνων από κεντρική Ασία και Καύκασο προς Ελλάδα. Μέχρι σήμερα έχουν αφιχθεί, με νόμους και παράνομους τρόπους, περισσότερα από 150.000 άτομα.

1992 Εμφανίζεται ελληνικό προσφυγικό πρόβλημα στις εστίες πολέμου του Καυκάσου. Από το Ναγκόρνο Καραμπάχ, την Αμπαζία, την Τσετσενία και την Οσετία περισσότεροι από 20.000 Έλληνες πρόσφυγες πολέμου μετακινήθηκαν προς την Ελλάδα και τη Ρωσία.

Σε αναμονή συνέντευξης για εξέταση του αιτήματος αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας. Ποιοι θα είναι οι τυχεροί; Αρμόδιο για την παραχώρηση ασύλου είναι το υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Το 1994 κατατέθηκαν 1.287 αιτήσεις. Την προσφυγική ιδιότητα έλαβαν 170.

Οι 8.000 πρόσφυγες στη σημερινή Ελλάδα

Της **Καίτης Κεχαγιόγλου**

Υπεύθυνη ενημέρωσης του Γραφείου Προσφύγων της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ στην Ελλάδα

Η ΕΛΛΑΔΑ ήταν μια από τις πρώτες χώρες που επεκύρωσαν την Σύμβαση της Γενεύης του 1951 και το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967 που ορίζουν το καθεστώς των προσφύγων. Το γραφείο της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα άνοιξε το Μάρτιο του 1952. Ομως τριάντα χρόνια νωρίτερα ο πρώτος Υπάτος Αρμοστής για τους Πρόσφυγες, ο Νορβηγός εξερευνητής Δρ. Φρίντζοφ Νάνσεν είχε ήδη αρχίσει μια μεγάλη επιχείρηση για την αποκατάσταση των πλέον του ενός εκατ. προσφύγων από τη Μικρά Ασία, υπό την αιγίδα της Κοινωνίας των Εθνών.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1950 είχαν καταγραφεί στην Ελλάδα περίπου 20.000 πρόσφυγες Αρμένιοι, Λευκορώσοι, Ρουμάνοι, Αλβανοί, Βούλγαροι και Γιουγκοσλάβοι. Το 1955 η ελληνική κυβέρνηση και η Υπατη Αρμοστεία ξεκίνησαν την εφαρμογή ενός προγράμματος για την αποκατάσταση των προσφύγων, το οποίο συνεχίστηκε με επιτυχία και στη δεκαετία του 1960. Σπίτια και διαμερίσματα από

τη Μακεδονία μέχρι την Κρήτη, γέμισαν με πρόσφυγες στους οποίους δόθηκε η δυνατότητα να ζήσουν αυτοδύναμοι, με αξιοπρέπεια και χωρίς την αγωνία για επιβίωση.

Στη δεκαετία του 1970 το γραφείο της Αθήνας ασχολείτο κάθε χρόνο με αρκετές εκατοντάδες προσφύγων που έφθαναν από την Ανατολική Ευρώπη. Οι περισσότεροι απ' αυτούς έγιναν αργότερα δεκτοί από «παραδοσιακές» χώρες μετανάστευσης, όπως η Αυστραλία, οι ΗΠΑ και ο Καναδάς.

Το 1976 περίπου 3.000 Ιρακινοί Χριστιανοί, Ασυριακής καταγωγής, μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα και το Λίβανο. Αργότερα έγιναν και αυτοί δεκτοί από τρίτες χώρες. Προς το τέλος της δεκαετίας του 1970 άρχισε να φθάνει ένας μικρός αριθμός Αιθίοπων που εγκατέλειπαν τη χώρα τους μετά την αλλαγή του καθεστώτος.

Την ίδια περίοδο η πτώση του καθεστώτος της Σαϊγκόν το 1975 είχε ως αποτέλεσμα τη μαζική έξοδο Βιετναμέζων προσφύγων που διέσχισαν τις επικίνδυνες θάλασσες της Ν. Α. Ασίας. Τον Ιούλιο του 1979 περισσότεροι από 200.000 Βιετναμέζοι, «άνθρωποι των πλοιαρίων», όπως τους απεκάλεσαν, μαράζωναν σε προσφυγικά κέντρα γειτονικών

ΥΠΗΚΟΟΙ ΞΕΝΩΝ ΧΩΡΩΝ ΠΟΥ ΕΚΑΝΑΝ ΑΙΤΗΣΗ ΚΑΙ ΕΛΑΒΑΝ ΤΗΝ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΙΔΙΟΤΗΤΑ 1980-91		
Εθνικότητα	Αριθμός ατόμων	Ελάφυνση πρ προσφυγική ιδιότητα
1. Τούρκοι	4.058	1.705
2. Ιρακοί	1.789	41
3. Πολωνοί	1.182	681
4. Ιρανοί	813	48
5. Ρουμάνοι	781	128
6. Αλβανοί	589	16
7. Λεζαίοι	244	63
ΣΥΝΟΛΟ		2.805

χωρών. Τότε, σε μια Διεθνή Συνδιάσκεψη στη Γενεύη, η Ελλάδα δέχτηκε 200 Βιετναμέζους πρόσφυγες για μόνιμη εγκατάσταση. Σήμερα ζουν στην Αθήνα και στη Ρόδο.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1980 παρατηρήθηκε μια αύξηση των ατόμων που ζητούσαν άσυλο από τη Μέση Ανατολή, την Τουρκία, την Πολωνία και την Αιθιοπία.

Το τέλος του ψυχρού πολέμου και η ρευστότητα που ακολούθησε δη-

μιούργησαν νέα προσφυγικά κύματα. Στην Ελλάδα το τέλος του 1990 και οι πρώτοι μήνες του 1991 σηματοδεύτηκαν από τη μαζική άφιξη Αλβανών. Παρ' όλο που οι περισσότεροι δεν ήταν πρόσφυγες σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951, η Υπατη Αρμοστεία παρείχε τεχνική βοήθεια μέσα στα πλαίσια της προσφοράς καλών υπηρεσιών. Τους παρασχεθήκε διαμονή από τις ελληνικές αρχές, κυρίως σε Κέντρα Υποδοχής στη Βόρειο Ελλάδα. Μετά τις εκλογές στην Αλβανία, το Μάρτιο του 1992, τα Κέντρα έκλεισαν.

Με το τέλος του Πολέμου στο Περσικό Κόλπο, παρατηρήθηκε μια αύξηση του αριθμού των Ιρακινών -Χριστιανών και Κούρδων- που έφθαναν μέσω Τουρκίας. Κατά την ίδια περίοδο έχουμε και αφίξεις από την πρώην Γιουγκοσλαβία.

Σήμερα ο συνολικός αριθμός των προσφύγων στην Ελλάδα είναι περίπου 8.000. Προέρχονται κυρίως από το Ιράκ, το Ιράν, την Τουρκία και λιγότερο από την πρώην Γιουγκοσλαβία, τη Συρία, τη Σομαλία, το Σουδάν και τη Σρι Λάνκα. Η Υπατη Αρμοστεία χρηματοδοτεί τρεις μη κυβερνητικές οργανώσεις, το Ίδρυμα Κοινωνικής Εργασίας, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τη Διεθνή Κοινωνική Υπηρεσία,

Οι πολυμελείς οικογένειες των Κούρδων που καταφεύγουν στην Ελλάδα έχουν συχνά πρόβλημα εύρεσης κατοικίας. Στη φωτογραφία, άστεγοι Κούρδοι έξω από το ελληνικό Κοινοβούλιο αιτούνται της μέριμνας της χώρας μας. 1991.

για την υλοποίηση προγραμμάτων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, οικονομικής βοήθειας και νομικής υποστήριξης στους αιτούντες άσυλο και στους πρόσφυγες. Η ελληνική κυβέρνηση παρέχει διαμονή σε περίπου 300 πρόσφυγες στο Κέντρο Προσφύγων του Λαυρίου καθώς και δωρεάν εκπαίδευση και νοσοκομειακή περίθαλψη σε δημόσια ιδρύματα της χώρας.

Αναμένεται ότι οι περισσότεροι από τους 8.000 πρόσφυγες θα θελήσουν να παραμείνουν στην Ελλάδα προσβλέποντας στον επαναπατρισμό, όταν εξαλειφθούν στις χώρες τους οι αιτίες που τους ανάγκασαν να φύγουν. Ο εθελοντικός επαναπατρισμός θεωρείται από την Υπατη Αρμοστεία ως η καλύτερη λύση για τους πρόσφυγες και το 1994 το Γραφείο της Αθήνας βοήθησε τον επαναπατρισμό από την Ελλάδα Αιθίοπων, Σομαλών και Παλαιστινίων προσφύγων.

Σήμερα, οι αφίξεις λαθρομεταναστών προκαλούν ανησυχία στην Ελλάδα και άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Η Υπατη Αρμοστεία πιστεύει ότι η λύση πρέπει να αναζητηθεί στη δημιουργία ρεαλιστικών μεταναστευτικών προγραμμάτων καθώς και στην παροχή αναπτυξιακής βοήθειας στις χώρες καταγωγής, ώστε η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας να συγκρατήσει τους λαθρομετανάστες στις χώρες τους.

Αρμένιοι πρόσφυγες από το Ιράν στην Αθήνα, 1988. Στους πρόσφυγες που αναζητούν καταφύγιο στη χώρα μας, το κράτος παρέχει δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και εκπαίδευση. Βοήθεια νομική, κοινωνική και οικονομική, βάσει των αναγκών τους, παρέχεται από μη κυβερνητικές οργανώσεις (φιλανθρωπικού, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα).

Μέτρα βοήθειας υπέρ των προσφύγων

Πρόσφυγας στην Ελλάδα: «Όταν παίρνεις το δρόμο της ξενιτειάς, νοιώθεις σα να 'σαι στον αέρα, χωρίς θεμέλια στα πόδια σου και χωρίς τίποτε για να στηριχτείς». (Φωτ: Μ. Οικονόμου)

Των: **Χρυσούλας Παπαδοπούλου**

Κοινωνικής λειτουργού στο Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες

Ρίκας Τζεράν

Κοινωνικής λειτουργού στο Ίδρυμα Κοινωνικής Εργασίας

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ όπου κατέφυγε ο πρόσφυγας, ζητάει να κάνει ένα καινούργιο ξεκίνημα ζωής, χωρίς το φόβο του διωγμού και την ανασφάλεια που τον ανάγκασαν να φύγει από τον τόπο του. Και βρίσκεται, τώρα, αντιμέτωπος με μια αλυσίδα από κοινές, ανθρώπινες ανάγκες που η έγκαιρη και σωστή κάλυψή τους προδιαγράφει το είδος και την ποιότητα της καινούργιας ζωής του. Οι Κοινωνικές Υπηρεσίες του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ), από το 1989 και του Ίδρυματος Κοινωνικής Εργασίας (ΙΚΕ) από το 1983, εργάζονται προς αυτές τις κατευθύνσεις, συνεργαζόμενες με μεγάλο αριθμό προσφύγων. Είναι ελληνικές, μη κερδοσκοπικές κοινωνικές οργανώσεις.

Τα προγράμματα εξυπηρέτησης προσφύγων των δύο οργανώσεων δημιουργήθηκαν μετά από πρόταση του γραφείου του υπάτου αρμοστού του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες που εδρεύει στην Αθήνα και χρηματοδοτούνται, της μεν πρώτης, κατά ένα μεγάλο μέρος, της δε δεύτερης, εξ ολοκλήρου. Η νομική υπηρεσία του ΕΣΠ συνδράμει τον πρόσφυγα, που καταφεύγει σε μία από τις οργανώσεις, κατά τη διαδικασία αναγνώρισης της προσφυγικής του ιδιότητας και «παρέχει την αναγκαία νομική βοήθεια όταν δημιουργούνται καταστάσεις που έχουν σχέση με τα προβλήματα και τις δυσχέρειες που προκαλεί η προσφυγική περιπέτεια». Εως σήμερα, οι δύο οργανώσεις έχουν εξυπηρετήσει,

συνολικά, 20.000 περίπου περιπτώσεις προσφύγων που προέρχονται από διάφορες χώρες της Ασίας, της Μέσης Ανατολής, της Αφρικής, της Ανατολικής Ευρώπης και λόγω των τελευταίων εξελίξεων, από την Κεντρική Αμερική και την πρώην Γιουγκοσλαβία.

Τελευταία στην Ελλάδα με το ν. 1957/91 και τα δύο προεδρικά διατάγματα α. για την εξέταση του ασύλου με βάση τη Διεθνή Σύμβαση για το καθεστώς των προσφύγων και β. για την παροχή αδειών εργασίας σε αναγνωρισμένους πρόσφυγες, έχει γίνει προσπάθεια να ληφθούν ειδικά μέτρα για αυτούς. Κάθε αναγνωρισμένος πρόσφυγας μπορεί να ζητήσει άδεια παραμονής και άδεια εργασίας, αλλά αυτό σημαίνει και σκληρότερο ανταγωνισμό στην αγορά εργασίας. Σημαίνει, ακόμη, κινητοποίηση όλων των αρμόδιων φορέων για προσαρμογή της νομοθεσίας, ώστε ο αναγνωρισμένος πρόσφυγας να έχει δικαίωμα στις βασικές παροχές (υγεία, παιδεία, Εργασία) που δίνει η Πολιτεία, σύμφωνα με όσα προβλέπει η Διεθνή Σύμβαση της Γενεύης την οποία έχει κυρώσει η Ελλάδα μαζί με άλλες 122 χώρες.

Ανάγκη ένταξης

Επιτακτική είναι η ανάγκη σωστής προετοιμασίας, πληροφόρησης και κατεύθυνσης του πρόσφυγα, ώστε να κινητοποιηθεί, να αγωνιστεί για να αποκτήσει μια θέση ανάμεσα στους άλλους. Δεν είναι εύκολο.

Ο ίδιος ζει μέσα σε ένα κόσμο ιδεών και συνηθειών που έφερε μαζί του από την πατρίδα. Χρειάζεται, εξάλλου, να αναγνωρίσει ότι η ουσιαστική παρουσία του στην κοινότητα όπου κατοικεί, ίσως, εργάζεται και ψυχαγωγείται, απαιτεί τη δική του προσαρμογή στους κανόνες ζωής

της κοινότητας. Αλλά και η τελευταία είναι ανάγκη να συμπράξει στην ένταξη των προσφύγων που κατοικούν στο δικό της χώρο. Γι' αυτό θα πρέπει να γνωρίσει καλύτερα τους πρόσφυγες, τις ανάγκες τους, τις συνήθειές τους, τις απόψεις τους για τη ζωή, που ίσως να τους διαφοροποιούν ως ομάδα και να δημιουργούν αντιδράσεις.

Μέχρι σήμερα δεν είχαμε ακραία περιστατικά παραγκωνισμού ή επίδειξης βίας εναντίον προσφύγων. Αντίθετα, μάλιστα, έχουμε τα παράδειγμα ζευγαριού Ελλήνων που με πρωτοβουλία τους, ανέλαβαν να πληρώσουν τα διδάκτρα για να μάθουν τα παιδιά προσφυγικής οικογένειας ξένη γλώσσα. Άλλη ελληνική οικογένεια φιλοξένησε προσφυγόπουλα για να περάσουν διακοπές μαζί με τα δικά της παιδιά. Εργάτριες Βιοτεχνίας εργάστηκαν υπερωρία, χωρίς αμοιβή, για να ράψουν τις αθλητικές φόρμες που δώρησαν σε προσφυγοπούλες. Εθελοντές, μεταξύ τους και φοιτητές, προσφέρονται για να διδάξουν την ελληνική γλώσσα. Δήμοι, όπου διαμένουν αρκετοί πρόσφυγες, έδειξαν προθυμία να συνεργαστούν με τις οργανώσεις μας για την λειτουργία κοινοτικών προγραμμάτων.

Οι Κοινωνικές Υπηρεσίες του ΕΣΠ και του ΙΚΕ, στελεχωμένες με κοινωνικούς λειτουργούς που βρίσκονται σε συνεχή επαφή με τους νομικούς του ΕΣΠ, με εξωτερικούς ειδικούς συνεργάτες και εθελοντές, επιδιώκουν να καλύψουν το ευρύ φάσμα των αναγκών, που δεν είναι μόνο υλικές, των προσφύγων. Τα προγράμματα βοήθειας σχεδιάζονται με στόχο την ενίσχυση της αυτάρκειάς τους και την ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ των προσφύγων και της κοινότητάς τους, με σκοπό την ομαλή ένταξή τους.

Κέντρο Προσφύγων Λαυρίου, 1959. Ο Λουκάς Δαμιτούς Νάντια, για να αποφύγει διώξεις λόγω των αντιβρίο του 1959, μετανάστευσε στη Γαλλία.

Κέντρο Πολιτικών

ΛΑΥΡΙΟ και Μακρόνησος αποτελούν μία μεταπολεμική και βαθιά στην μνήμη σελίδα της ελληνικής ιστορίας. Στην καρδιά του πρώτου γράφεται από το Μάιο του 1947, μια άλλη ιστορία: εκείνη των αλλοδαπών πολιτικών προσφύγων που αναζήτησαν καταφύγιο στη χώρα μας.

Το Κέντρο Αλλοδαπών Πολιτικών Προσφύγων Λαυρίου συγκροτήθηκε για την εγκατάσταση φυγάδων ομόρων κρατών. Φιλοξενεί ένα μωσαϊκό εθνοτήτων, του οποίου η σύνθεση μεταβάλλεται, καθώς ένοπλες συγκρούσεις ή πολιτικές αλλαγές δημιουργούν νέα κύματα προσφύγων στον κόσμο. Συγκεκριμένα, τις δύο πρώτες δεκαετίες, το Κέντρο φιλοξενούσε πρόσφυγες από τις Ανατολικές χώρες. Στα τέλη της δεκαετίας του '70 άρχισε να δέχεται μικρά κύματα προσφύγων από τη Μέση Ανατολή (Ιρακινούς, Πέρσες).

Το 1981 έφθασαν οι πρώτοι πρόσφυγες από Τουρκία και ένα μεγάλο κύμα Κούρδων προσφύγων από το Ιράκ, τον Ιράν και την Περσία που συμπλήρωσε το μωσαϊκό των εθνικών μειονοτήτων. Οι τελευταίοι αποτελούν σήμερα την πλειοψηφία των φιλοξενουμένων.

άνοβις εγκατέλειψε τη Γιουγκοσλαβία το 1957 με τη σύζυγό του Μαρία και την 6χρονη κόρη ικαθεστωτικών του πεποιθήσεων. Του παραχωρήθηκε πολιτικό άσυλο στην Ελλάδα. Τον Οκτώ-

Προσφύγων Λαυρίου

Οι εγκαταστάσεις του Κέντρου περιλαμβάνουν τρία κτίρια: Το θέρετρο του Οθωνα με παρακείμενους στάβλους, και ένα νεώτερο κτίριο που κατασκευάστηκε το 1975. Οι δυνατότητες φιλοξενίας ανέρχονται σε 300 με 350 άτομα, τα οποία δικαιούνται στέγη, τροφή και υγειονομική περίθαλψη. Τόσο για τα παιδιά που αντιπροσωπεύουν το 30% του πληθυσμού όσο και για τους ενήλικες που το επιθυμούν, λειτουργούν εκπαιδευτικά προγράμματα.

Ο χρόνος παραμονής των προσφύγων ποικίλλει ανάλογα με την εθνική τους προέλευση και τις δυνατότητες μετανάστευσης σε άλλη χώρα. Εάν η μετανάστευση δεν είναι εφικτή, κατάσταση που παγώνεται τα τελευταία χρόνια λόγω της απελπιστικής αύξησης των προσφύγων στον κόσμο, η διάρκεια παραμονής στο Κέντρο παρατείνεται.

Το Κέντρο εποπτεύεται και χρηματοδοτείται από το υπουργείο Δημόσιας Τάξης, τη διαχείριση έχει αναλάβει ο Ερυθρός Σταυρός και η Διεθνής Κοινωνική Υπηρεσία είναι υπεύθυνη της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών. Όπως μας πληροφορεί η Προϊσταμένη κοι-

νωνική λειτουργός του Κέντρου κ. Δανάη Χριστοφορίδου «Η Κοινωνική Υπηρεσία αναλαμβάνει το λεπτό ρόλο του ρυθμιστή που οφείλει να προβλέπει και να μεριμνά εγκαίρως για τις ανάγκες ενός χώρου όπου οι εθνότητες είναι συχνά αντιθέτων ιδεολογιών και αλληλοσυγκρουόμενων απαιτήσεων ως προς την κάλυψη των αναγκών. Δεν ήταν λίγες οι φορές που δημιουργήθηκαν έκρυθμες καταστάσεις, οι οποίες ανεστάλησαν χάρη στη συνεργασία των φορέων».

Οι ισορροπίες είναι ιδιαίτερα λεπτές στο Κέντρο, για την κατάσταση του οποίου (συνθήκες διαβίωσης, κ.ά.) οι γνώμες διίστανται. Ικανοποιητικές τις βρίσκουν οι αρμόδιοι σε θέματα προσφυγικών καταυλισμών (επισκέπτες του ΟΗΕ, κ.ά.). «Δεν είναι τόσο καλά», παραπονούνται πρόσφυγες που ζουν ή πέρασαν από εκεί. Κατανοητή πικρία από ανθρώπους που αναγκάζονται σε συμβίωση σε μια ξένη χώρα, μέσα στην ανασφάλεια, τη φτώχεια, τις στερήσεις, χωρίς ευοίωνες προοπτικές για το μέλλον και θύματα συχνά κοινωνικών διακρίσεων εκ μέρους της περιρρέουσας ελληνικής κοινωνίας.

Θύματα βασανιστηρίων

Της **Ευγενίας Ανδρέου - Κοκκέβη**

Κοινωνικής λειτουργού στο Ιατρικό Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων Αθήνας

Η ΠΙΟ ΒΑΡΒΑΡΗ μορφή καταπίεσης που υφίστανται οι άνθρωποι, οι οποίοι στη συνέχεια γίνονται πρόσφυγες, είναι τα σωματικά και ψυχολογικά βασανιστήρια. Ορισμένα από τα θύματα δεν συνέρχονται ποτέ ολοκληρωτικά, ενώ η έκταση της πρακτικής αυτής στον πλανήτη, είναι αποκαρδιωτική. Σύμφωνα με σχετική έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας για το έτος 1990, βασανιστήρια παρατηρούνται σε 156 χώρες, διαφορετικών καθεστώτων, συνήθως αυταρχικών.

Για την πρόληψη των βασανιστηρίων, την αποκατάσταση των θυμάτων και την ενημέρωση του κοινού, μία ομάδα γιατρών της Διεθνούς Αμνηστίας ίδρυσε το 1984 στην Κοπεγχάγη, το πρώτο Ιατρικό Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων. Είχε προηγηθεί έρευνα από την ίδια ομάδα, με αντικείμενο Ελληνες που είχαν υποστεί βασανιστήρια κατά τη διάρκεια της Δικτατορίας στην Ελλάδα.

Από τότε έως σήμερα δημιουργήθηκαν 60 παρόμοια κέντρα, γεγονός καθόλου αισιόδοξο για τον πλανήτη. Ανάμεσά τους, το Ιατρικό Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων της Αθήνας, που ιδρύθηκε το 1989 και είναι επανδρωμένο με ειδικό επιστημονικό προσωπικό και δύο ομάδες εθελοντών.

Τον τελευταίο χρόνο ασχοληθήκαμε με 50 περίπου περιστατικά προερχόμενα από τη Μέση Ανατολή, κυρίως από την ευρύτερη περιοχή του Κουρδιστάν, το Ιράν, το Ιράκ και την Τουρκία. Τα μισά από τα θύματα ήταν ζευγάρια και πολλά είχαν δύο με τρία παιδιά. Τα περισσότερα από τα περιστατικά μας χρειάστηκαν ιατρική ή ψυχοθεραπευτική παρακολούθηση και κοινωνική φροντίδα, που συνεχίζεται έως σήμερα.

Η αποκατάσταση του ανθρώπου που έχει βασανιστεί σωματικά και ψυχικά από συνάνθρωπό του, στερούμενος ταυτόχρονα την πιο βασική αξία, την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, είναι μια πολύπλοκη διαδικασία. Τα σωματικά βασανιστήρια αφήνουν βαθιές πληγές και αναπηρίες, ενώ τα σεξουαλικά και ψυχολογικά βασανιστήρια προκαλούν ψυχικές αναπηρίες με αποτέλεσμα

τα θύματα να πιστεύουν στην απώλεια κάθε ανθρώπινης επαφής, σχέσης και ανθρωπιάς. Σύμφωνα με τους ψυχιάτρους, τα ψυχικά προβλήματα με κυριότερη έκφραση την επαναβίωση του τραυματικού γεγονότος, εκφράζονται σε όλη την κλίμακα της κοινωνικής ζωής των θυμάτων. Τα προβλήματά τους, παλαιότερα και νέα, μεγεθύνονται και οι ίδιοι εμφανίζουν δυσκολία αναδιοργάνωσης και θέσεως προτεραιοτήτων. Δυσειδίτα προβλήματα αντιμετωπίζουν και τα παιδιά, αφού, εκτός από το χωρισμό από αγαπημένα πρόσωπα και μέρη, θα πρέπει να ξεπεράσουν και τις εμπειρίες των γονιών τους, τις οποίες αναγκαστικά μοιράζονται.

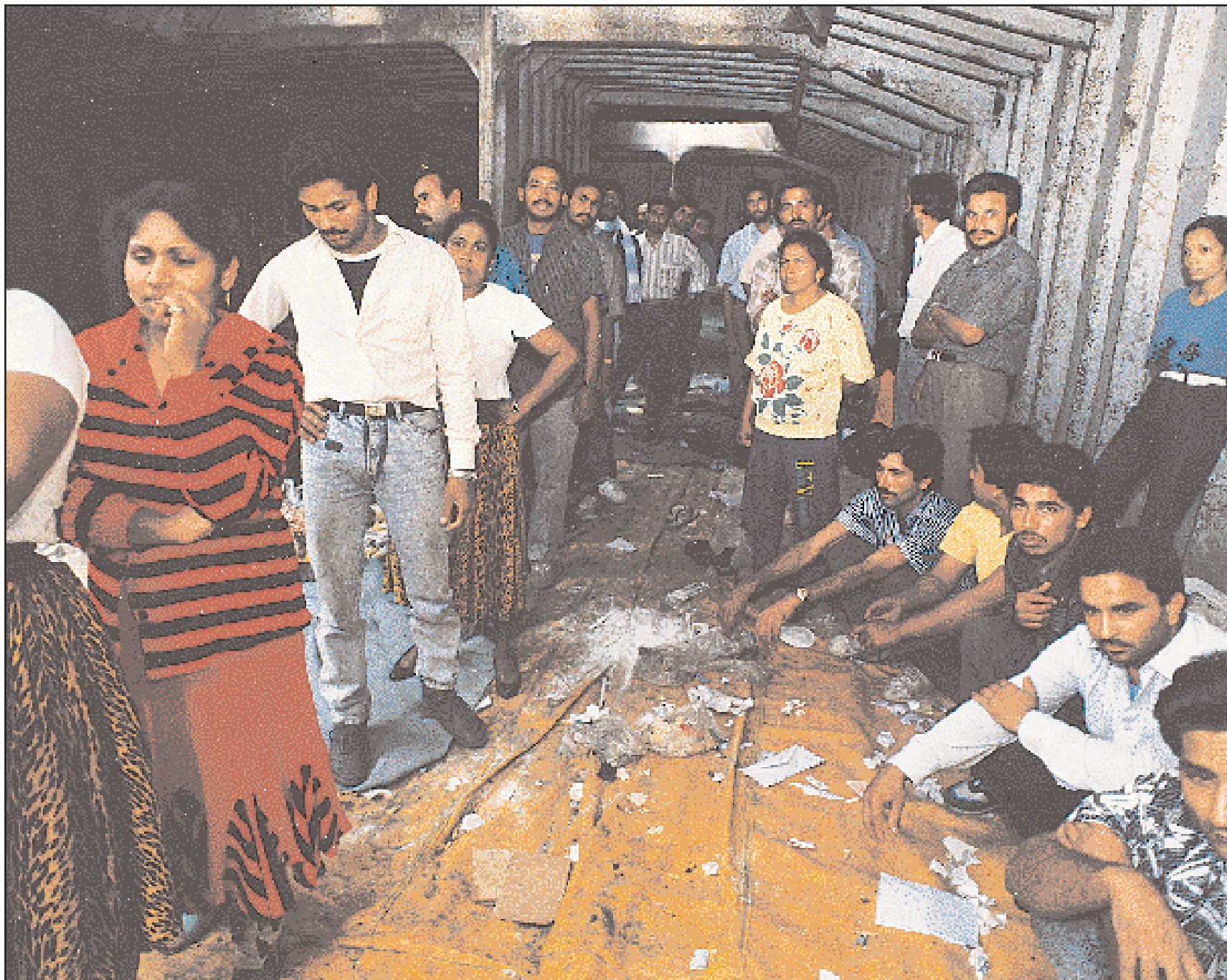
Την τραγική εικόνα αυτών των ανθρώπων, συμπληρώνει η ιδιότητα του πρόσφυγα. Ταλαιπωρημένοι από τα βασανιστήρια στην πα-

τρίδα τους, και το ταξίδι έως τη χώρα υποδοχής, υφίστανται στη συνέχεια τις προβλεπόμενες διαδικασίες για την αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα. Στο διάστημα της αναμονής για την όποια απάντηση της Πολιτείας, αντιμετωπίζουν προβλήματα που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης (ιατρική φροντίδα, στέγαση, οικονομικό, σχέσεις με το κοι-

νωνικό περιβάλλον, ανασφάλεια κ.ά.). Και είναι απερίγραπτα απογοητευτική η κατάσταση εκείνων στους οποίους δεν αγνωρίζεται τελικά η ιδιότητα του πρόσφυγα.

Η αποκατάσταση των θυμάτων βασανιστηρίων δεν προϋποθέτει μόνο ιατρική φροντίδα αλλά και μία ελάχιστη, έστω, κοινωνική, κάλυψη. Για το λόγο αυτό παράλληλα με το έργο μας (ψυχολογική στήριξη, φυσιοθεραπεία, κ.ά.), αναζητούμε λύσεις για τα καθημερινά προβλήματα επιβίωσης, κυρίως των οικογενειών που δεν καλύπτονται από άλλη οργάνωση. Η συνεργασία κυβερνήσεων και μη κυβερνητικών οργανώσεων για την καλύτερη αξιοποίηση παροχών και οικονομικών πόρων και η ύπαρξη ενός κρατικού πλαισίου ικανού να δώσει λύσεις, είναι βασικές προϋποθέσεις για την αποκατάσταση των προσφύγων που έχουν υποστεί βασανιστήρια. Στην Ελλάδα, την απουσία μιας ξεκάθαρης κρατικής πολιτικής και πρακτικής στο θέμα, συνεχίζει να την αντικαθιστά η οργάνωση και η ηθική της ελληνικής κοινωνίας. Στο τέλος του 20ού αιώνα, τα περιθώρια αναβολής αντιμετώπισης του προβλήματος έκλεισαν.

Χωρίς αποτέλεσμα ήταν η προσπάθεια εισόδου στην Ελλάδα, των 226 λαθρομεταναστών που ταξίδεψαν στο αμπάρι πλοίου προερχόμενου από τη Βηρυτό. Το πλοίο εντοπίστηκε ανοικτά του Σουνίου, τον Ιούλιο του 1990.

Αλβανοί στην πλατεία Ομονοίας, στην Αθήνα. Οι λαθρομετανάστες από τη γειτόνα χώρα αντιπροσωπεύουν το ήμισυ των αλλοδαπών στην Ελλάδα. Εκτιμάται, ότι μόνο το 1992 ο αριθμός των απελαθέντων Αλβανών έφθασε τις 380.000.

Το πρόβλημα των λαθρομεταναστών

ΤΟ 1991 το υπουργείο Δημόσιας Τάξης εκτιμούσε ότι στην Ελλάδα υπήρχαν 250.000 αλλοδαποί, εκ των οποίων κατεγγραμμένοι και νόμιμα διαμένοντες στη χώρα μόνο 70.000. Την ίδια εποχή, η τότε υφυπουργός Εξωτερικών κ. Β. Τσουδερού μιλούσε για περισσότερα από 350.000 άτομα. Σήμερα εκτιμάται ότι ισόποσος και πιθανόν μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των λαθρομεταναστών στη χώρα. Ενδειξη αποτελεί ο αριθμός των Αλβανών που απελάθηκαν με συνοπτικές διαδικασίες, το 1992. Σύμφωνα με το υπουργείο Δημόσιας Τάξης, ήταν περίπου 370.000 άτομα.

Είναι γεγονός ότι η Ελλάδα από χώρα μεταναστών προς την Ευρώπη, τη Β. Αμερική και την Αυστραλία, έχει μεταμορφωθεί σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Το φαινόμενο αυτό έλαβε σημαντικές διαστάσεις με την κατάρρευση των καθεστώτων στις χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης. Όπως δείχνουν οι αριθμοί, στη σημερινή Ελλάδα, περίπου 4 στους 100 κατοίκους είναι αλλοδαποί και κυρίως Αλβανοί. Οι τελευταί-

οι αντιπροσωπεύουν το ήμισυ τουλάχιστον των αλλοδαπών της χώρας, όπου βρίσκονται επίσης δεκάδες χιλιάδες Πολωνοί. Ακολουθούν οι Αιγύπτιοι, οι Φιλιπινέζοι (κυρίως γυναίκες), οι Ιρακινοί, αλλά και άλλες εθνότητες από Ασία και Αφρική.

Οι άνθρωποι αυτοί δεν ανήκουν στην κατηγορία των προσφύγων ή των εκτοπισμένων. Αντιμετωπίζουν όμως μεγάλα προβλήματα, καθώς το μέγεθος των μεταναστευτικών κυμάτων λόγω φτώχειας, προβληματίζει τις δυτικές χώρες. Πολλοί από αυτούς ζουν σε εξαθλιωτικές συνθήκες, όπως οι Αλβανοί στη χώρα μας, που συχνά κοιμούνται σε γιαπιά, ή στην ύπαιθρο. Το πρόβλημα τους θα διαιωνίζεται, όπως όλων των λαθρομεταναστών, όσο οι χώρες τους παραμένουν φτωχές. Οδηγώντας σε δύσκολα μονοπάτια τις ανεπτυγμένες χώρες, όπως αυτές της Ευρωπαϊκής Κοινότητας που άρχισε να μελετά μέτρα οικονομικής ενίσχυσης για την ανάπτυξη των χωρών που «παράγουν» μετανάστες. **Ε.Τ.**

Συνεχείς διώξεις των Ελλήνων στη Βόρειο Ηπειρο

Ένας Βορειοηπειρώτης ιερέας και μέλη της οικογένειάς του διασχίζουν τα ελληνοαλβανικά σύνορα στις 30 Ιουνίου του 1993, έπειτα από συγκρούσεις μεταξύ Βορειοηπειρωτών και της αλβανική αστυνομίας στο Αργυρόκαστρο. Τα επεισόδια προκλήθηκαν λόγω της απέλασης ενός Έλληνα αρχιμανδρίτη από την Αλβανία. Λίγες μέρες νωρίτερα οι ελληνικές αρχές είχαν οδηγήσει στα σύνορα 13.000 Αλβανούς λαθρομετανάστες. (Φωτ.: Ροίτερ)

ΟΙ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΕΣ είναι μία ακόμη ομάδα ομογενών μας που ζήτησαν άσυλο στη μητρόπολη λόγω διακρίσεων ή απροκάλυπτων διώξεων. Η πρώτη μεγάλη φυγή έλαβε χώρα το 1916, όταν ο ιταλικός και ο γαλλικός στρατός κατέλαβαν: Την Β. Ηπειρο και άλλες περιοχές της Ηπείρου ο πρώτος, την Κορυτσά και την περιοχή της, ο δεύτερος. Ακολούθησε η φυγή της περιόδου 1921-1922, η οποία ήταν αποτέλεσμα των πιέσεων που δέχθηκαν οι Έλληνες, όταν η Β. Ηπειρος δόθηκε στην Αλβανία, βάσει του Πρωτοκόλλου της Φλωρεντίας.

Λίγα χρόνια αργότερα, οι Αλβανοί εφάρμοσαν ένα συστηματικό πρόγραμμα αφελληνισμού, μειώνοντας τον αριθμό των ελληνικών σχολείων (από 78 το 1925 σε 10 το 1932). Παράλληλα, διόρισαν για πρώτη φορά δασκάλους μουσουλμάνους να διδάξουν την αλβανική στα ελληνικά σχολεία του νομού Αργυροκάστρου. Το 1933 έκλεισαν τα ελληνικά σχολεία. Η υπόθεση έφθασε στο Διεθνές Δικαστήριο στις Χάγες όπου η Ελλάδα δικαιώθηκε και οι Αλβανοί αναγκάστηκαν να ξανανοίξουν τα ελληνικά σχολεία. Εγιναν όμως διώξεις δασκάλων, γονέων μαθητών, κ.ά., γεγονός που εξανάγκασε πολλούς ομογενείς μας σε εκπατρισμό.

Η επόμενη φυγή σημειώθηκε στον

Φιλιάτες Θεσπρωτίας, 1990. Η Χριστίνα Πάντου από τους Αγίους Σαράντα δίνει λίγο γάλα στο μωρό της. Η απροθυμία της ελληνικής κυβέρνησης να αφήσει τις πύλες ορθάνοιχτες στους Βορειοηπειρώτες, ανακόπτει τη δυναμική της αυξημένης -τα τελευταία πέντε χρόνια- εισροής τους στην Ελλάδα.

Ελληνοϊταλικό Πόλεμο. Το 1941, με την υποχώρηση του ελληνικού στρατού, έφυγαν αρκετοί Βορειοηπειρώτες. Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου μεγάλος αριθμός προσωπικοτήτων από όλες τις περιοχές της Β. Ηπείρου φυλακίστηκε και εξορίστηκε για να τρομοκρατηθεί ο ελληνικός πληθυσμός. Οι

Έλληνες διώχθηκαν από τους συνεργάτες των Ιταλών και Γερμανών και εν συνεχεία από τους κομμουνιστές, που κατέλαβαν την εξουσία το Νοέμβριο του 1944, έπειτα από την αποχώρηση των Γερμανών.

Το κλίμα τρομοκρατίας εντάθηκε με την εγκαθίδρυση του νέου καθεστώτος. Η ανθελληνική στάση του

Ενβέρ Χότζα, οι πιέσεις που ασκήθηκαν κατά των Βορειοηπειρωτών και το οικονομικό πρόβλημα που δημιουργήθηκε από τις κρατικοποιήσεις, ανάγκασαν μέρος του ελληνικού πληθυσμού να εγκαταλείψει τη Β. Ηπειρο. Η φυγή περιορίστηκε σε λίγες εκατοντάδες μετά το 1950, οπότε άρχισε η οργάνωση των συνόρων (ηλεκτροφόρα σύρματα) που ολοκληρώθηκε το 1958.

Η κατάσταση αυτή άλλαξε τα Χριστούγεννα του 1990, με το άνοιγμα των συνόρων. Οι Βορειοηπειρώτες έρχονται στην Ελλάδα, κυρίως για οικονομικούς λόγους και απολαμβάνουν των προνομίων που παραχωρούνται σε όλους τους ομογενείς: (άδεια παραμονής και εργασίας). Σύμφωνα με εκτιμήσεις, ο αριθμός των Ελλήνων που εγκατέλειψαν τη Β. Ηπειρο από το 1916 έως σήμερα ανέρχεται σε 100 με 120 χιλιάδες. Το 40% μετανάστευσε κυρίως στην Αμερική, την Αυστραλία και τον Καναδά. Οι υπόλοιποι έχουν διασπαρεί σε όλη την Ελλάδα.

Ευχαριστούμε το γραφείο της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες στην Αθήνα, που μας παραχώρησε το φωτογραφικό υλικό. Επίσης τις κ. Καίτη Κεχαγιόγλου, Μαρίνα Φράγκου και Μιτσούζο Σκουρτέλη για τη συνδρομή τους στο αφιέρωμα.